

de ONDERNEMER

ONDERNEMEN IN CORONATIJD

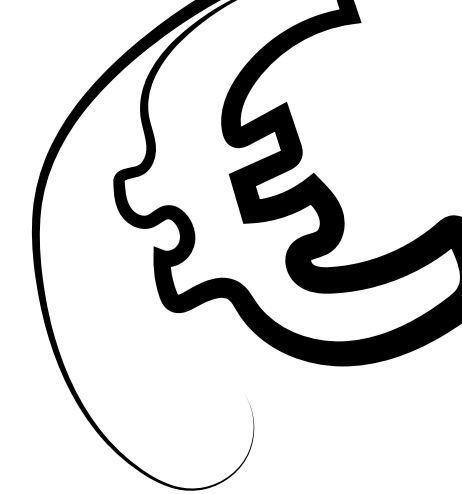
OVER STEUN, SCHULD EN STANDPUNTEN OVERHEID EN BANKEN

Eldert Kuiken De Ondernemer

INHOUD

OVER STEUN, SCHULD EN STANDPUNTEN OVERHEID EN BANKEN

h1 'Compensatie van omzetverlies zou veel eenvoudiger en sneller werken'

HET DUIVELSE DILEMMA VOOR STANDBOUWER ED LUTHART

h2 Maatregelen ledigen de nood maar mondjesmaat

JOYCE VAN VLIET EN RONALD KLEVERLAAN: MEER IS NODIG

h3 'Kan ik er niet beter mee stoppen?'

SYTSKE OOSTERHOF: 'WE DOEN HET SAMEN! MET WIE DAN?'

h4 Wat is je bedrijf je nog waard?

TIM VAN DER MEER EN JONNO BEUGELS OVER STOPPEN OF VERKOPEN

h5 De rol van overheid en banken

LESSEN VANUIT PERSPECTIEVEN WETENSCHAP, POLITIEK EN ONDERNEMEN ARNOUD BOOT, THIERRY AARTSEN, JULIAN VAN DE STEEG, MONA KEIJZER EN HANS BIESHEUVEL

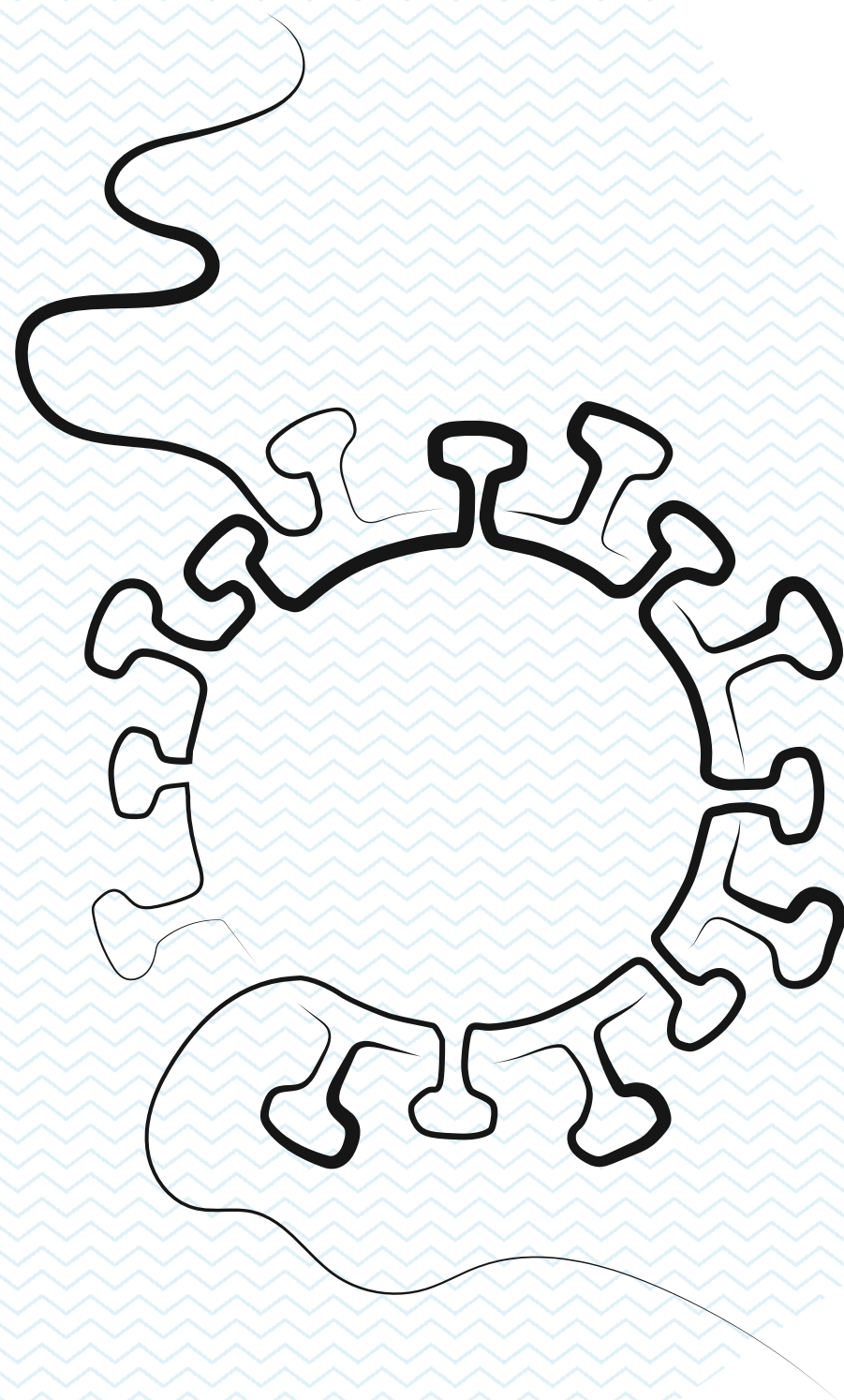

Ook aan het woord:

Marco Aarnink (PRINT.COM), **Carlo van der Weg** (CREDION), **Peter van der Wel** (FUTUROLOOG), **Jeroen Lenaers** (EURO-PARLEMENTARIËR), **Ahmed Aboutaleb** (BURGEMEESTER ROTTERDAM), **Jacco Vonhof** (MKB-NEDERLAND), **Won Yip** (HORECAONDERNEMER), **Maarten De Jong** (PROGNOSEFINANCIËR), **Gerard van den Broek** (DE ONDERNEMER), **Gijs Werschull** (HORECAONDERNEMER), **Hans Vijlbrief** (STAATSSCRETARIS VAN O.A. BELASTINGDIENST), **Steven van Wyenberg** (KAMERLID D66)

VOORWOORD

OVER STEUN, SCHULD EN STANDPUNTEN OVERHEID EN BANKEN

Dit magazine vormde de basis van het idee voor een radioprogramma, waarmee we op vrijdag 6 mei gaan beginnen. 'Met de kennis van nu' is dan wekelijks van 13.00 tot 14.00 uur te beluisteren op New Business Radio.

Presentator Ron Vergouwen bespreekt uiteenlopend ondernemersnieuws van toen met de betrokkenen, met... de kennis van nu.

Met de kennis van nu

De toekomst hangt af van wat je nu aan het doen bent. Ik zag deze alom bekende uitspraak van Mahatma Gandhi onlangs prominent achter de bar in een restaurant hangen, in tegelvorm. 'Heeft hier lange tijd omgedraaid gehangen', fluisterde eigenaar Peter mij toe.

'Want van *dat wat je nu aan het doen bent* en dus het effect ervan, dat hadden we tijdens corona juist totaal niet in eigen hand. Ik kon dat tegeltje echt niet meer zien'. Een indrukwekkend monoloog over ondernemen in coronatijd volgde en ik bemerkte al snel niet meer de enige te zijn met een luisterend oor. De onzekerheid, het gevoel van machteloosheid, het relaas van de ondernemer kwam binnen. Bij iedereen.

Collega Eldert Kuiken heeft zich tijdens de coronajaren binnen De Ondernemer-redactie meer dan wie dan ook ontfermd over het thema 'ondernemen in coronatijd'. Hij ontmoette vanaf moment één tal van (top)ondernemers, bestuurders van brancheorganisaties, economen en

politici, en dat meer dan eens. Hij noteerde onder meer de roep om maatregelen, om hulp, zag onzekerheid en wanhoop, bemerkte de behoefte aan statements en realiseerde zich bovenal: niemand weet hoe, wanneer en waar dit gaat eindigen. Het was de realiteit van toen en Eldert's artikelen teruglezen met de kennis van nu, is bijzonder. Is interessant. Is waardevol.

Het idee ontstond de artikelen te bundelen, er een digitaal magazine van te maken en deze na het afschaffen van de laatste coronamaatregelen te publiceren. Waarvan akte. Want nogmaals, juist ook met de kennis van nu geeft het een ieder duiding aan een tijd die was. En we hopelijk nooit meer gaan meemaken.

Restauranteigenaar Peter ziet weer dagelijks de tegelspreuk en realiseert zich meer dan ooit: de toekomst hangt af van wat je nu aan het doen bent. Hij doet er dan ook alles aan personeel te vinden.

Robert van den Ham
Content director De Ondernemer

DUIVELS DILEMMA STANDBOUWER ED LUTHART: FAMILIEBEDRIJF OF PENSIOEN

‘COMPENSATIE VAN OMZETVERLIES ZOU VEEL EENVOUDIGER EN SNELLER WERKEN’

L&M Standbouw vierde in januari 2020 het 50-jarig bestaan. Een maand later vroegen vader en zoon Luthart vanwege corona werktijdverkorting aan. De ‘banken als onderdeel van de oplossing’ begrijpen, valt vader Ed zwaar. Als mkb-ondernemers de longen van het land zijn, is meer nodig dan watertrappen met duur krediet. „Het probleem is complex en voor de solvabiliteit ná de crisis biedt de ondersteuning in liquiditeit nú geen soelaas. Compensatie van omzetverlies zou veel eenvoudiger en sneller werken.”

Begin 2020 zou L&M meerdere stands bouwen op Mobile World, de grootste telecombeurs ter wereld. ‘Maar hoe en waarom dan’, vroegen Ed Luthart en zoon Guus zich nog af. ‘met al die Chinezen die je nooit allemaal kunt controleren?’ Mobile World ging niet door en vele evenementen volgden, in een paar weken tijd. De trotse eigenaren van het typisch Nederlandse familiebedrijf keken naar elkaar en het planbord. „Ons hele voorjaar, de halve jaaromzet weggeveegd: vier ton.”

Sober in goede tijden

Eds vader was het bedrijf begonnen op 29 januari 1970 als afscheiding van Stokvis Handelsmaatschappij, op advies van McKinsey en aanvankelijk louter als adviesbureau voor tentoonstellingen. Ed bouwde in 1979 de activiteiten uit door ook de uitvoering ter hand te nemen en de onderneming groeide gestaag. Sober in goede tijden en met eigen pensioengeld overeind gebleven in de verschillende crises. „Als je een goede boterham verdient, wat wil je dan nog meer? Dit keer kan ik moeilijk mijn pensioengeld weer inzetten. Ik ga in juni volgend jaar met pensioen. Dan is dat mijn boterham.”

Noodmaatregelen

Een maand verder zijn Ed en Guus Luthart afhankelijk van de overheid en de banken. Als enigen vullen ze

de dagen op kantoor om ‘het schip niet te verlaten’. Ondernemen is ook vooruitzien en als één van de eerste bedrijven vroegen ze in de eerste week van maart werktijdverkortings aan. „Dat was nog de oude regeling, de WTV. Die vroeg je per medewerker voor een percentage aan. Wij kregen voor alle vier 50 procent toegekend. Dat bleek al snel optimistisch en werd nul.”

WTV vervangen door NOW

De WTV bleek met meer dan 55.000 aanvragen niet houdbaar en werd vervangen door de Noodmaatregel Overbrugging ten behoeve van behoud van Werkgelegenheid (NOW). L&M's aanvraag werd overgeheveld. Daarin is het criterium aantoonbaar 20 procent omzetverlies. De verwachting werd uitgesproken dat het UWV eind maart zou betalen.”

Vader en zoon Luthart, standbouwers

ED LUTHART TERWIJL HET RISICO DOOR DE BORGSTELLING ZEER BEPERKT IS, BRENGEN BANKEN 5 TOT 12,9 PROCENT RENTE IN REKENING

Moreel appèl

Luhart: „Hoe dan? Kijk, ze nemen als basis de jaaromzet 2019 gedeeld door vier. Als je in de maanden maart, april en mei 2020 minder dan 80 procent van die omzet hebt gedraaid, krijg je tot 90 procent van je loonkosten vergoed. Dat weet je toch pas eind mei? De snelheid, het vertrouwen en het moreel appèl begrijp en waardeer ik, al kan ik er niks mee... Betalen ze nu dan voorschotten? Ik moet nog afwachten of mijn aanvraag in de nieuwe regeling wordt toegekend en van de miljoenen die zijn uitgekeerd had ik op goede vrijdag nog niets gezien.”

De man die zijn leven op de mooiste evenementen doorbrengt, zit nu vier uur per dag op kantoor formulieren

in te vullen, te zoeken op internet en digitaal vragen te stellen. Om het schip drijvende te houden. „Ja, niemand komt ‘s morgens langs om te vertellen wat er is gebeurd. Ook mijn accountant niet. Bij BDO zitten ze natuurlijk ook allemaal thuis. Natuurlijk kan ik bij het UWV vragen stellen, digitaal en dan maar wachten op antwoord. Ik begrijp het wel hoor, 55.000 aanvragen. Ga dat maar eens doen.”

Dga's betalen het loon uit eigen zaak

Een prangende vraag is waar dga's recht op hebben. Ze betalen het weliswaar uit eigen zaak, anders dan ceo's, maar ook directeur-grotaandeelhouders ontvangen loon, al derven ze

dat als een direct gevolg van corona. Voor de Lutharts is dat het volledige loon en voor de NOW komen ze niet in aanmerking. Het merendeel van de dga's niet omdat je daarvoor verplicht verzekerd moet zijn voor werknemersverzekeringen en dat zijn er weinig, eenvoudigweg omdat veel dga's voldoende aandelen bezitten om eventueel ontslag tegen te kunnen gaan.

‘ONL was een aangename verrassing’

„Je mag tijdelijk wel lager aanslaan dan de standaard 46.000 euro, dat wel. Schieten we niet veel mee op, is het wel? Ook voor de 4000 euro uit de TOGS komen wij niet in aanmerking, want een medewerker van de KVK heeft ons ooit de SBI-code van een reclamebureau gegeven. Dat zijn we niet, maar bezwaar maken kan alleen via een formulier bij het ministerie van EZK, op de grote stapel.” De Lutharts verdiepen zich nu meer in brancheverenigingen en ontdekten Ondernemend Nederland (ONL). „Dat was een aangename verrassing. ONL probeert nu de NOW door de minister te laten verruimen, ook voor dga's. Lijkt mij terecht en goed voor de economie. Het mkb zorgt voor 70 procent van de banen en het zijn vooral dga's die voor het behoud kunnen zorgen.”

Liquiditeit en solvabiliteit

Om voorschotten, eventuele noodkredieten of uitstel van betaling aan te gaan, zou Luhart eerst willen weten hoeveel schuld hij na de crisis kan goedmaken. Want ondersteuning in liquiditeit nú is één ding; solvabiliteit - de verhouding tussen schuld en eigen vermogen - ná de crisis is iets heel anders. Doet de standbouwer niets, dan bedragen de maandelijkse vaste lasten 30.000 euro. „De solvabiliteit van ons bedrijf is nu 31 procent en de liquiditeit goed voor nog maximaal vijf maanden.

ONDERSTEUNING
IN LIQUIDITEIT
NU IS EEN DING;
SOLVABILITEIT
NA DE CRISIS
IS IETS HEEL
ANDERS

Zo onderneemt Marco Aarnink zich de crisis uit

Hoe investeer je jezelf de coronacrisis uit en wat doe je zonder duidelijk perspectief met je bedrijfsvoering? Topondernemer Marco Aarnink werd met Print.com hard geraakt door corona en durfde radicale beslissingen te nemen. Hij vertelt er tijdens de Week van de Ondernemer over in onze live radio-uitzending.

Voor Aarnink zelf kon de coronacrisis niet op een ongelukkiger moment komen. Hij had net flink geïnvesteerd in Print.com en zat middenin de verhuizing naar een nieuw bedrijfspand. „We groeiden hard en daarom waren die investeringen nodig. Toen klapte de coronacrisis erin. Dat is in de drukwerksector best heftig, want één van de eerste dingen waar bedrijven op gaan bezuinigen is marketing en dus drukwerk.”

Aarnink merkte het corona-effect meteen. Al direct na de eerste persconferentie van premier Rutte kelderde de omzet met 60 à 70 procent. „Van het ene op het andere moment stonden onze machines stil. Alsof een sneltrein ineens met de noodrem werd stilgezet. Dat was pittig. We zijn toen meteen als team bij elkaar gaan zitten om te bedenken hoe we hier op in gingen spelen.” Meteen reorganiseren is volgens Aarnink op zulke momenten het devies. „Zachte heemeesters maken stinkende wonden, dus was het een kwestie van snijden waar je snijden kunt, kosten besparen waar je kosten kunt besparen en vol d'r op. Bellen, bellen, bellen. Praten, praten, praten. Bij elkaar komen is natuurlijk lastig, maar vanuit een bubbel zijn we toch aan de slag gegaan.”

Radicale beslissingen

Radicale beslissingen durven nemen is in crisistijd onontbeerlijk. Aarnink hakte de knoop door en zette het net aangekochte bedrijfspand meteen weer te koop. „Wel heel raar. We zaten net in de euforie dat je een nieuwe locatie hebt en een aantal nieuwe stappen gaat zetten als bedrijf.”

HET HELE GESPREK BELUISTEREN: [DEONDERNEMER.NL/OIC/AARNINK](https://deondernemer.nl/oic/aarnink)

Dan, als in september de najaars-evenementen beginnen, zouden we geen kapitaal meer hebben om te investeren in projecten. Die worden bovendien pas na 30 of 60 dagen betaald.”

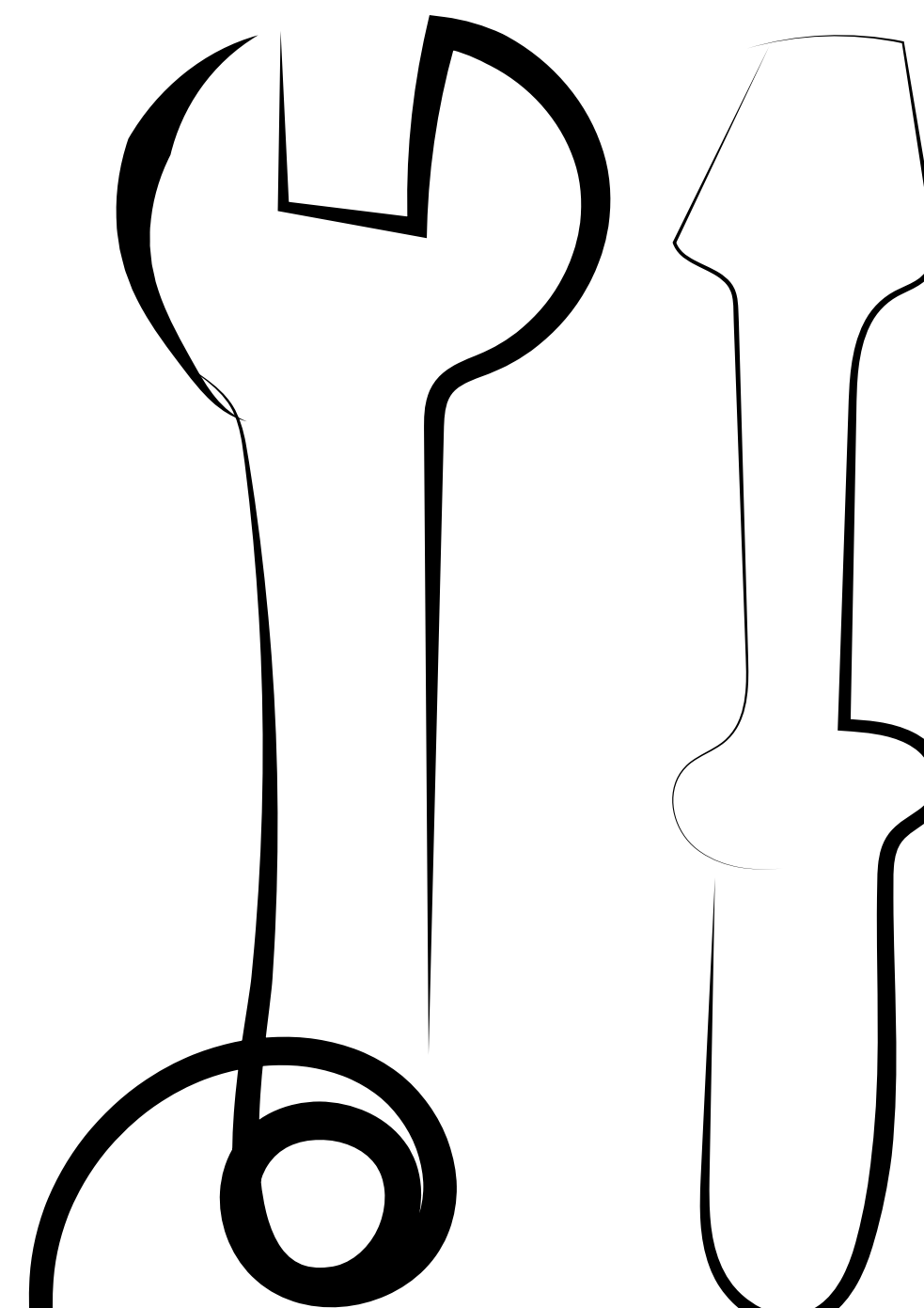
Een zwaar verliesjaar, maar draaglijk

Wordt het liquiditeitsprobleem opgelost, dan is de voortbestaansvraag of L&M het omzetverlies kan goedmaken. Het voordeel van de evenementenbranche is dat veel beurzen later alsnog worden gehouden. „Werk is er in het najaar genoeg, als we dan weer vol aan de bak kunnen. Ik hoop het, maar geloof het nog niet. Dan zouden we, vooral de uitvoerders, het twee keer zo druk krijgen. Als we de helft van de voorjaarsomzet kunnen goed maken, overleven we. Dan halen we een jaaromzet van zes in plaats van acht ton. Een zwaar verliesjaar, maar draaglijk.”

Overheid en banken

De Lutharts zijn dan afhankelijk van de bank en begrijpen niet hoe die ‘onderdeel van de oplossing’ zouden zijn. Het lijkt er meer op dat de liquiditeit voor de ondernemers is en de solvabiliteit voor de banken. „Spelen de overheid en de banken niet paniekvoetbal? Ik begrijp dat we allemaal in de overlevingsstand staan en het klinkt goed dat er

miljarden in de economie worden gepompt, maar wat gebeurt er feitelijk? De overheid vraagt de banken krediet beschikbaar te stellen en staat garant, op 10 procent privé-aansprakelijkheid na. Stel, ik vraag mijn bank of ik 50.000 euro rood mag staan op mijn rekening courant. Terwijl de Euribor (het rentetarief waartegen een groot aantal Europese banken elkaar leningen verstrekken) onder nul is, vraagt de overheid 3,9 procent rente plus een afsluitvergoeding van 3500 euro per borgstelling aan banken en terwijl het risico zeer beperkt is, brengen die mij 5 tot 12,9 procent rente in rekening.”

Watertrappen met duur krediet

Als mkb-ondernemers de longen van het land zijn, is meer nodig dan watertrappen met duur krediet. Dat houden veel bedrijven niet vol. Compensatie van omzetverlies lijkt Ed Luthart een beter alternatief. „De staat compenseert het verlies aan omzet in de periode dat we op slot zitten ten opzichte van dezelfde periode in bijvoorbeeld 2019 minus de winst. Dan is er geen werktijdverkortening nodig en vallen er geen ontslagen en komen er niet noodgedwongen zzp-ondernemers en ww-gerechtigden bij. Dan derft de overheid geen vennootschaps- en inkomstenbelasting in de jaren na 2020. Bedrijven die wel blijven bestaan, zullen bovendien de winst voor de komende jaren compenseren met verliezen van 2020, waardoor de staatsschuld oploopt.”

95 miljard euro om recessie te voorkomen

Praktisch zou het snel kunnen. De omzetcijfers uit voorgaande jaren zijn bekend, waardoor het Rijk snel kan handelen. De vraag is dan of dat financieel haalbaar is. Geen eenvoudige vraag, beseft de standbouwer die voorlopig meer tijd dan geld heeft. „Nu raamt de regering dat er 95 miljard of meer nodig is om een diepe recessie te voorkomen. Ik heb even het bruto nationaal product opgezocht en dat was in 2019 790 miljard. Een kwartaal zou dan gemiddeld 197 miljard zijn. Als je daar de voordelen die ik noemde van aftrekt, heb je een rekensom die de moeite waard is.”

Duivels dilemma

Terug naar de rekensommen en schuivende scenario's van L&M. Komt Ed Luthart voor het duivelse dilemma te moeten kiezen tussen zijn pensioengeld en de toekomst van het familiebedrijf? De waarde van het bedrijf is door corona moeilijk in te schatten, net als de toekomst

Mobile World, de grootste telecombeurs ter wereld, een grote trouwe klant van L&M.

van beurzen en evenementen in een anderhalvemetermaatschappij. Afgesproken is dat de derde generatie in twee tranches van 50 procent in vijf jaar de aandelen overneemt van de tweede en dat betaalt uit inkomsten tot en met 2021. Dan volgt de tweede tranche. Normaal wordt de waarde veelal gebaseerd op een x aantal jaren keer ebitda: de winst voor rentelasten, belastingen en afschrijvingen. X keer nul is nul. „Voor corona draaiden we een goede omzet met een mooi resultaat. Nu zijn we een verliesgevend bedrijf. Wie wil er nou een verliesgevend bedrijf kopen? Mijn zoon is ook niet op zijn achterhoofd gevallen.”

JOYCE VAN VLIET EN RONALD KLEVERLAAN: MEER IS NODIG

MAATREGELEN LEDIGEN DE NOOD MAAR MONDJESMAAT

85 procent van de ondernemers heeft nog geen contact met financierders, aldus onderzoek van Panteia. Van de rest is de helft tevreden en een kwart ontevreden. De Nederlandse Vereniging van Banken geeft aan dat 5,4 miljard euro is verstrekt sinds de uitbraak van corona; 90 procent van de aanvragen voor betaalpauses (2,4 miljard) en leningen (drie miljard) is gehonoreerd. Is het systeem te traag en complex, zoals standbouwer Ed Luthart in de eerste aflevering van deze serie over ondernemen in coronatijd uitlegde?

JOYCE VAN VLIET & RONALD KLEVERLAAN

Vier uur per dag zit Ed Luthart op kantoor (zie Hoofdstuk 1), als de kapitein die weigert het schip te verlaten. Om uit te vogelen waar hij, zijn zoon Guus en vier personeelsleden recht op hebben. Elke dag, zeker dinsdagen, is het anders. Speelt de overheid paniekvoetbal? Zijn er nog alternatieven?

‘Velen geloven toch niet dat het lukt’

Ronald Kleverlaan is voorzitter van de Stichting MKB Financiering en schat in dat ‘veel aanvragen nog niet formeel het interne aanvraagproces zijn ingegaan en nog niet meetellen’. Andere ondernemers ‘geloven toch niet dat het lukt, treffen een gesloten loket of hun relatiemanager zorgt ervoor dat de aanvraag niet officieel wordt ingediend’. Er is simpelweg te weinig menskracht om alles af te handelen. „We krijgen ook veel signalen dat ondernemers heel lang moeten wachten of er helemaal niet doorheen komen, bijvoorbeeld omdat ze tot nu toe geen leningen nodig hadden en nog geen bankrelatie hebben. Banken doen hun best, maar hebben op dit moment onvoldoende capaciteit om alle ondernemers te helpen.” Er gaat nog heel veel afkomen op de banken als ‘onderdeel van de oplossing’.

Mondjesmaat bekend wat nodig (liquiditeit) en verstandig (solvabiliteit) is

Net als hun werknemers hebben ondernemers vooral behoefte aan duidelijkheid. Toch wordt slechts mondjesmaat bekend wat nodig (liquiditeit) en verstandig (solvabiliteit) is en experts blijven vooral regelgeving interpreteren. Joyce van Vliet bijvoorbeeld

Ronald Kleverlaan,
voorzitter Stichting
MKB Financiering

Joyce van Vliet,
belastingadviseur en
partner bij Herreveld van
Sprundel & Partners

van belastingadvieskantoor Herreveld van Sprundel & Partners. Hun ‘trusted tax team’ had met Rotterdamse daadkracht al snel een overzicht van alle regelingen gemaakt.

‘Niet duidelijk waar ondernemers terecht kunnen’

„Dat overzicht was al snel niet meer actueel. De veranderingen of aanvullingen volgen elkaar snel op. Dit is uiteraard positief omdat in ieder geval wordt geprobeerd aan

te sluiten bij de actuele behoeften van ondernemers, maar het schept ook onduidelijkheid en onzekerheid. Het is niet voor iedereen even duidelijk of ze recht hebben op een tegemoetkoming of een andere regeling. Bovendien is het niet altijd duidelijk waar ondernemers terecht kunnen voor het indienen van een aanvraag. Er staan checklists op de websites van de rijksoverheid en de KVK, maar gelet op de grote behoefte aan duidelijkheid mag het ietsje meer zijn.”

Duidelijk is dat er geen blanco cheques worden gegeven, wél vele formulieren, zeker voor ‘nieuwe bankklanten’. Kleverlaan ziet daarom dat veel adviseurs zich nu specialiseren in die aanvraagprocedures. „Helaas kunnen niet alle ondernemers deze adviseurs betalen. Een mogelijke oplossing zou zijn daar vouchers voor uit te geven, als de overheid het grootste deel van de kosten betaalt.”

Werkt het moreel appèl ?

Voortschrijdende inzichten en interpretaties horen bij spoedregelgeving, weet Van Vliet. „Neem de NOW, waarvan Luthart zich als DGA afvraagt of hij, zijn zoon Guus en vier personeelsleden er aanspraak op kunnen maken. Geeft de letterlijke tekst uitsluitel en werkt de regeling dan zoals bedoeld? Werkt het moreel appèl? Denk maar aan het publieke debat over bedrijven als Booking.com. Die hebben volgens de letter der regelgeving wellicht recht op tegemoetkoming in loonkosten. Maar kan het rekenen op het ‘draagvlak in de samenleving’ waar Rutte graag mee schermt?

Fiscaal hamsteren

‘Fiscaal hamsteren’ noemt Van Vliet eufemistisch ‘niet wenselijk’. „Als je de verschuldigde belastingen kunt betalen, dan zou je niet om uitstel van betaling moeten verzoeken. Zo blijft er meer geld beschikbaar voor de groepen die het écht nodig hebben. Een belangrijke vraag is dan wel of de maatregelen nog beschikbaar zullen zijn als je die over een aantal maanden alsnog nodig zou blijken te hebben.“ Bijna een maand na de piek in de grafiek, gaat de blik steeds verder naar voren. Wie het watertrappelen met duur krediet nog volhoudt, wil aan wal. Daar is meer voor nodig dan de noodmaatregelen. Is door die maatregelen zelfs nóg meer nodig? Is er sprake van paniekvoetbal geweest, zoals Luthart oordeelt? Van Vliet vindt het vooral goed dat de overheid met ondersteuning in liquiditeit ‘de boel op gang houdt’.

JOYCE VAN VLIET
KAN BOOKING.COM REKENEN
OP HET ‘DRAAGVLAK IN DE
SAMENLEVING’ WAAR RUTTE
GRAAG MEE SCHERMT?

Vijf ondernemers,
vijf verhalen:
‘Samen in deze
coronacrisis?
Hoezo sámen?’

**Vijf Haagse ondernemers,
vijf verhalen. Hun leven
anno nu, als ondernemer
en privé.**

Hoe ze over coronamaatregelen denken, hoe het hen keihard raakt en hoe het ook anders zou kunnen.

Bekijk en beluister hun verhalen op deondernemer.nl

DE HELE VIDEO BEKIJKEN: [DEONDERNEMER.NL/
OIC/VIJFHAAGSEONDERNEMERS](https://deondernemer.nl/oic/vijfhaagseondernemers)

DE KUNST IS
ANDERS TE
LEREN KIJKEN
EN DE KANSSEN
TE ZIEN. VOOR EEN
VOLGENDE CRISIS
ZICH AANDIENT

Peter van der Wel: ruimte creëren voor lokale, kleinschalige experimenten

Als we beter naar de toekomst zouden hebben gekeken, hadden we ons veel ellende (en geld) kunnen besparen. Dan waren we anders met de dramatische situatie omgegaan. Dan was deze lockdown niet nodig geweest, zegt futuroloog Peter van der Wel. Elke crisis legt allerlei mechanismes bloot. Wat willen we leren van corona?

Grote bureaucratische organisaties

„Wie had andere reacties op deze crisis verwacht dan deze? Neem het onvermogen van banken en overheden om snel de noodmaatregelen uit te voeren. Dat kun je niet van ze vragen. Grote bureaucratische organisaties zijn niet in staat snel en wendbaar tot nieuw gedrag te komen. Dat noem ik de ‘Wet van de Amechtig Higgende Instituten’, die reageren op de uitdagingen van de online wereld. We zagen het ook bij verschillende uitvoeringsorganisaties van de overheid: de ICT-projecten en toeslagen-affaire bij de Belastingdienst, bij de rijbewijzenuitgifte van het CBR, bij Prorail en de IND. Stuk voor stuk organisaties die te duur werken, te traag zijn en niet ‘leveren’. Niet wat burgers, ouders, leerlingen, patiënten en consumenten van ze verwachten. Om misverstanden te voorkomen: dat geldt ook voor grote delen van het bedrijfsleven. Denk aan de winkelketens die recent in de problemen zijn gekomen, de media-sector, het bankwezen en de luchtvaartsector. Alleen met veel steun vanuit de overheid kunnen deze nog het hoofd boven water houden. Dat ‘niet leveren’, levert spanningen op. Spanningen in de samenleving, onvrede bij de afnemers en ook financiële spanningen. Deze crisis legt die spanningen bloot.”

Druk van buitenaf nodig

De oplossing volgens Van der Wel? „We weten dat instituties nooit uit zichzelf veranderen. Daarvoor is druk nodig van buitenaf, veel druk. Die druk was al geruime tijd zichtbaar, voor wie het wilde zien. Nu, door deze crisis, zwelt die druk vanuit de politiek en de publieke opinie aan en kan niemand zijn ogen er nog voor sluiten.”

HET HELE INTERVIEW LEZEN: [DEONDERNEMER.NL/DIC/PETERVANDERWEL](https://deondernemer.nl/dic/petervanderwel)

Uitstel is geen afstel

„De fiscale maatregelen zijn er vooral op gericht om de acute liquiditeitsproblemen van ondernemers te verlichten. De regeling voor het uitstel van belastingbetaling noem ik heel coulant. Iedere ondernemer die door de coronacrisis in de problemen is gekomen kan hierop een beroep doen, zonder dat daarbij (voor de eerste drie maanden uitstel) strenge eisen gelden. De vraag is wat je kan verwachten van de overheid nadat het uitstel verloopt. Feit is dat uitstel geen afstel is en dat de belasting ooit betaald zal moeten worden. Ik hou mijn hart vast voor de ondernemers die straks de achterstallige belasting moeten betalen. Hoe zal dat uitwerken?”

Uitbreiding verliesverrekening 2020

Voor veel ondernemers zullen de fiscale maatregelen niet toereikend

zijn en de vraag is of de overheid nog meer kan doen. Van Vliet denkt daarbij aan ‘verdere uitbreiding van de verliesverrekening’.

„Een verlies uit het jaar 2020 kan worden verrekend met de winst uit 2019 of de winsten van de zes toekomstige jaren. Wellicht is verruiming naar 2018 en zelfs 2017 wenselijk om het verlies uit 2020 direct te kunnen verrekenen. Inmiddels heeft de Tweede Kamer ook verzocht om een onderzoek naar de mogelijkheid om al in 2020 op grond van een geschatte winst- en verliesrekening over 2020 aangifte te laten doen en het verlies meteen te verrekenen met winst uit 2019. Dan hoef je niet te wachten tot 2021, als het wellicht te laat is.”

Hoewel je het nooit iedereen naar de zin maakt, heeft het kabinet de eigen coronamaatregelen voor

Financieel expert Van der Weg: 'Moeilijk aan te tonen dat je recht hebt op nieuwe regelingen'

De regelingen waarmee het tweede corona-kwartaal begon, noemde financieel expert Carlo van der Weg in mei 2020 'een mooie verruiming'. „Dit is ook echt nodig als je wilt voorkomen dat je afscheid moet nemen van levensvatbare bedrijven.”

Het werd ook het kwartaal van de waarheid voor veel ondernemers. De tijd van ondersteuning voor iedereen, zonder vragen, was voorbij. Wie geen levensvatbare toekomst kan aantonen, heeft botweg pech gehad, vindt Van der Weg. Dat is niet de eindverantwoordelijkheid van de overheid, zoals minister Wiebes duidelijk maakte, dat is de coronacrisis. De nieuwe regelingen betekenen behalve een verruiming ook 'de dood of de gladiolen'. Een continuïteitsvraagstuk dat complexe vragen met zich meebrengt, voorziet de oprichter en directeur van Credion, een netwerk van honderd financieel adviseurs die ondernemers de weg helpen vinden naar negentig financiers.

„Voor wie geen horizon meer ziet, helpt een nieuw noodpakket niet. Dat is voorbehouden aan ondernemingen die extern geld nodig hebben om weer levensvatbaar te kunnen worden. Maar wat is levensvatbaar en hoe toon je dat aan? Wanneer gaat die voorwaarde in? Die vragen worden moeilijker te beantwoorden nu de regelingen minder algemeen zijn en per sector en wellicht regio gaan verschillen.”

„Daar hebben ondernemers hulp bij nodig. Nu al is de schreeuw om advies luid. Ook voor onze adviseurs is dan de grote vraag wat zij wél en níet kunnen bieden. Niemand weet de impact van corona en de maatregelen op middellange termijn. Wat wij vooral wél kunnen is aangeven waar ondernemers rekening mee moeten houden.”

HET HELE INTERVIEW LEZEN: [DEONDERNEMER.NL/DIC/CARLOVANDERWEG](https://deondernemer.nl/dic/carlovanderweg)

ondernemers keer op keer verlengd om een golf aan faillissementen te voorkomen. Daar is veel steun voor, maar bij ondernemers zorgt het ook voor veel zorgen en frustratie, merkt Van Vliet. „Of het tijd is voor economisch ingrijpen is een balansvraagstuk tussen fysiek en economisch welzijn. Zeker is dat de coronacrisis verder gaat dan de zorg. Ook de economische schade wil je beperken. Welke mogelijkheden en scenario's zijn daarvoor denkbaar, op korte en lange termijn?”

Impact Management Team

„Voor een goed antwoord op die vraag noemt Kleverlaan het noodzakelijk dat 'zo'n Impact Management Team (IMT) waar

de kamer om vraagt, bestaat uit de oude én de nieuwe economie'. Met voldoende experts die de nieuwe technologieën en het huidige financiële landschap begrijpen.” Feit is dat de economische schade kan worden beperkt door een snellere implementatie van de maatregelen, zonder in paniekvoetbal te vervallen. Kleverlaan heeft overzicht over alle financieringsmogelijkheden en kijkt als directeur van het European Centre for Alternative Finance (Universiteit Utrecht) ook over de grens. In bijvoorbeeld Zwitserland en Duitsland staan noodkredieten binnen enkele dagen op de rekening van de ondernemer. Tijdige uitbetaling is in Nederland nog wel eens een probleem gebleken.

RONALD KLEVERLAAN IN ZWITSERLAND EN DUITSLAND STAAN NOODKREDIETEN BINNEN ENKELE DAGEN OP DE REKENING VAN DE ONDERNEMER

Jeroen Lenaers ziet in EU toe op grensoverstijgende noodmaatregelen voor zzp'ers en mkb-ondernemers

Het Europees Parlement beleefde een historische stemming over corona-steun op 26 maart 2020. CDA'er Jeroen Lenaers was erbij. Hij wil zich inzetten voor in heel Europa werkende zzp'ers en mkb-ondernemingen die tussen wal en schip dreigen te vallen als nationale regelingen niet op elkaar aansluiten. De verschillen tussen lidstaten qua lockdown en noodfonds zijn een reële zorg. Wat zijn in deze coronacrisis precies de rol en bevoegdheden van Brussel?

Over de historische online stemming:

„Proces verliep uitstekend. We hebben twee keer getest en dat leverde een zeer efficiënte stemming per email op, waaraan tot 98 procent van de Europarlementariërs aan deelgenomen heeft. Zeker voor herhaling vatbaar.”

Over de uitslag:

„Ik ben ook zeer tevreden over de uitslag. Alle drie de voorstellen zijn heel belangrijk voor de Europese aanpak van de coronacrisis. Het betekent dat er miljarden vrijkomen voor landen om zorgstelsels, mkb, zzp en de meest kwetsbare sectoren te ondersteunen. Daarnaast kan nu het EU-solidariteitsfonds ook ingezet worden in crisissituaties op het gebied van volksgezondheid. Op deze manier komt er voor 2020 800 miljoen euro beschikbaar voor lidstaten voor de aanpak van mogelijke gezondheids crises. Dat is van groot belang voor landen en ondernemers. Dit is een eerste stap en aanvullende maatregelen zullen zeker nodig zijn. De volgende plenaire vergadering - weer op afstand - is in april.” Eerder, op 17 maart, sprak ik Lenaers over thuiswerken in het Europees Parlement, toch democratische processen organiseren en de broodnodige maatregelen. Over de rol en bevoegdheden van Brussel.

Thuiswerken in het Europees Parlement

‘Goedemorgen’, klinkt Jeroen Lenaers ‘s middags om 15 uur verkouden aan de telefoon vanuit zijn

appartement in Brussel. Normaal gesproken zou de nasale stem nauwelijks opvallen, maar het ‘zijn bijzondere tijden’. „Middag, bedoel ik. Sorry, je raakt in zo’n sociaal isolement het besef van tijd toch een beetje kwijt.” De Europarlementariër uit het Limburgse Stramproy werkt zoals nog eens 704 volksvertegenwoordigers sinds maandag ‘thuis’. Het Europees Parlement (EP) is nu de slechtst mogelijke werkplek, met zoveel mensen uit zoveel landen en regio’s, ook de zwaar getroffen gebieden. „Het zou volstrekt onverantwoord zijn met zijn allen bijeen te komen.”

Wat Europa kan - besturen op afstand

Dan is de vraag wat ‘Europa’ kan doen en vooral ook: in welk tempo. Een vraag die alle andere debatten, zoals over de Turks-Griekse grens, overstemt. Een vraag over de bevoegdheden en het coördinatievermogen van de EU en ook heel praktisch over hoe je de democratie ‘remote’ organiseert. „Het is vooral raar. Het werk van een parlementariër is vooral veel direct contact met andere parlementariërs. Dat gaat lastig met Skype of Hangout. Alleen al de communicatie in 24 verschillende talen is lastig te organiseren, zonder de tolken in het parlamentsgebouw. Het wetgevingsproces maakt dat je herhaaldelijk terug moet naar je fractie om af te tasten of een voorstel op voldoende draagvlak kan rekenen. Die fracties bestaan uit dertig tot 180 mensen. Deze crisis laat zien dat we nog eens uitgebreider naar de mogelijkheden moeten kijken.”

Wat Europa doet / de besluiten

37 miljard euro vanuit het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSD) wordt geschikt gemaakt voor bestrijding van gevolgen corona, met toezegging van nog eens 28 miljard; 8 miljard daarvan wordt door Europese Investeringsbank (EIB) via budgetlijnen beschikbaar gemaakt via reguliere banken voor leningen aan mkb-ondernemers die getroffen zijn door corona; daar komt naar verwachting nog 20 miljard euro bij; het Stabiliteits- en Groeipact wordt maximaal flexibel gemaakt door de gevolgen van corona voor de verhouding staatsschuld / bruto nationaal product (BNP) niet mee te tellen en staatssteun door subsidies en belastingontheffingen tot 500.000 euro toe te staan; grenzen tussen de landen in de Schengenzone gaan dertig dagen dicht voor niet-essentieel verkeer.

Acht miljard voor het mkb

„Acht miljard is bedoeld voor het mkb: extra geld voor leningen waar de EU garant voor staat. Mkb-ondernemers, ook in Nederland, kunnen dat via hun eigen bank aanvragen.” Voor zzp'ers geldt een ander verhaal. Die zijn wellicht ook de motor van de economie, maar die ‘hebben niet zozeer behoefte aan liquiditeit’. „Zzp-ondernemers zullen meer nood hebben aan uitstel van betaling of kwijtschelding en alternatieve inkomensbronnen. Dat is voor de EU lastiger. Daar gaan de lidstaten over.”

EUROPESE
MAATREGELEN
OM DE
CORONAPANDEMIE
IN TE DAMMEN EN
DE SCHADE VOOR
MENSEN, SAMEN-
LEVINGEN MET.
HUN ECONOMIE EN
EN BEDRIJVEN TE
BEPERKEN, KOMEN
LANGZAAMAAN
TOT STAND.

Straffeloos staatssteun geven

EU-commissaris van Mededinging Margrethe Vestager maakte vandaag bekend dat 'lidstaten tijdelijk directe subsidies of belastingvoordelen tot 500.000 euro aan bedrijven mogen toekennen als steun in verband met het coronavirus'. Ook kunnen de regeringen 'straffeloos staatsgaranties verlenen op bankleningen en private en publieke leningen subsidiëren'. Dat gaat om het Stabiliteits- en Groeiact met de veelbesproken begrotingsregel van drie procent die sinds 1997 van kracht is en waarvan de handhaving een crime is. Lidstaten mogen niet meer dan drie procent tekort op hun begroting hebben en de staatsschuld mag niet meer dan zestig procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP) zijn.

Wat Europa mag - koningen en keizer

Het is een modern en gecompliceerd 'koningen en keizer'-verhaal: welke bevoegdheden heeft de EU en wat bepalen de lidstaten zelf? Een lockdown bepalen landen zelf, net als politieke keuzes ten behoeve van de volksgezondheid. „Het is een bewuste keuze en goede zaak de bevoegdheden in de gezondheidszorg aan de lidstaten te laten, al heb je dan als EU minder mogelijkheden om krachtig in te grijpen.”

Dan kunnen lidstaten eigenstandige keuzes maken en zie je dat het ene land 'dicht' gaat en het andere niet. Heeft dat nut, vragen mensen zich dan af. Het gaat niet om bananenrepublieken, het gaat ook om onze buurlanden, België en Duitsland. „Soms heb je een grote crisis nodig om een systeem te veranderen. Verschillende landen hebben verschillende democratieën en kiezen voor dit complexe probleem een andere aanpak. Niemand weet zeker wat de juiste aanpak is. Een silver bullet is er niet. In al die landen is draagvlak nodig. Er wordt al veel vanuit Brussel besloten.”

Coördinatie en communicatie. Als dan de besluitvorming tussen koningen en keizer niet beter kan, omdat het de aard van de EU is, gaat het om coördinatie en communicatie. „Dat moet echt beter. Het kan niet dat landen grenzen sluiten zonder andere (buur)landen in te lichten, zonder overleg.”

Peter Altmaier tegen Trump: 'Duitsland is niet te koop'

Zeker niet dat landen zich laten uitkopen ten koste van andere lidstaten. Zoals president Trump naar verluidt exclusief over een vaccin

voor Amerika wilde kunnen beschikken door voor één miljard dollar CureVac te kopen, het Duitse bedrijf dat 80 miljoen euro subsidie kreeg om een vaccin tegen corona te ontwikkelen...

„Ik heb geen zin daar politieke uitspraken over te doen. De Duitse minister van Economische Zaken Peter Altmaier, die ik heel hoog heb zitten, zei daar verstandige dingen over: 'Duitsland is niet te koop'. Als het waar is, dan is dat het tegenovergestelde van wat nu nodig is: Europa dat samen optrekt en het goede voorbeeld geeft. Als het waar is, dan is dat een grof schandaal.”

HET HELE INTERVIEW LEZEN: [DEONDERNEMER.NL/OIC/JEROENLENAERS](https://deondernemer.nl/oic/jeroenlenaers)

SYTSKE OOSTERHOF: 'WE DOEN HET SAMEN! MET WIE DAN?'

'KAN IK ER NIET BETER MEE STOPPEN?'

Het is de vraag die op elk antwoord volgt: kan ik er niet beter mee stoppen? Sytske Oosterhof vroeg voor haar mensen NOW aan en móest door. „Op ontslag volgt een fikse boete. Ook toen bleek dat de NOW slechts 65 procent van het loon vergoedt en we in een anderhalvemeter-economie structureel dertig procent minder omzet zullen draaien. Dan had ik beter direct kunnen stoppen.”

Somberheid overheerste bij de Harlingse horeca-ondernemer Sytske Oosterhof voorafgaand aan de ‘persconferentie van de ommekeer’. Na die zesde mei 2020 mocht de horeca weer deels open en zag ze – aanvankelijk – kansen.

Een aantal opmerkingen in het interview met Ed Luthart (Hoofdstuk 1) prikkelden Oosterhof. Haar man is ook standbouwer, brodeloos DGA en zijn bedrijf ligt voorlopig volledig op zijn gat. Ook Oosterhof vroeg NOW aan in de veronderstelling dat 90 procent van de loonkosten zou worden vergoed. Ondersteuning in liquiditeit is broodnodig, maar wat doen de maatregelen met de schuldpositie? Lutharts pleidooi voor compensatie van omzetsderving steunt ze.

‘Al 60.000 euro puur geld weg’

De Harlingse vertelt het kort voor de persconferentie-Rutte van de ommekeer op een troosteloos terras van het monumentale pand in hartje Harlingen met een opgeruimde, bijna vrolijke boosheid. Privé gaat het goed, al gaan de persoonlijke uitgaven van de twee ondernemers met vier jonge kinderen voorlopig ‘op niets’. Naar de

bank hoefde ze nog niet, doordat ze de hypotheek en alle belastingen van twee maanden ‘vooruit geschoven heeft’ en haar privé inkomen op nul heeft gezet. Mét de nodige vraagtekens die de schuldpositie zullen gaan bepalen.

„Ik kan dat niet binnen zes maanden terugbetalen. Komt de belastingdienst met korting op de loonsom? Mogen we ingrijpen in de pensioenopbouw? Dit uitstel is natuurlijk ook een vorm van lening en niks voor mij. Ik beheer alle potjes altijd met een langetermijnvisie, zodat ik te allen tijde kan investeren in mijn

personeel, bedrijf en pand, dat in de B.V. zit. Nu heb ik ineens geen reëel beeld meer van alle potjes, behalve dat er al 60.000 euro puur geld weg is.”

Rekenen in liquiditeit en overleven

Op de vrijdag voor de persconferentie-Rutte waarop horeca ‘extreem abrupt’ dicht moest, zag Oosterhof al iets aankomen. „We hebben hier in de haven veel buitenlandse crew en hun reserveringen werden allemaal afgezegd. Ik heb direct een inkoopstop afgekondigd en de menukaart aangepast aan de voorraden. Na de persconferentie op zondag heb ik iedereen uit laten eten en om 19.15 uur waren we leeg. En dicht.”

Direct begon het rekenen in liquiditeit en overleven. „Drie weken dicht. We dachten nog ‘als we weer open mogen, draaien we direct weer omzet’. Klanten zijn er wel.

We redden dit, we hebben eerder een recessie meegemaakt.” Oosterhof vroeg de NOW aan en haar personeel was welwillend in afspraken over het opnemen van vakantiedagen en overuren. „Voor de eerste drie weken. Vervolgens verwacht je beweging vanuit de bonden... ‘We doen dit samen. Maar met wie dan?’ De boosheid komt eruit als Oosterhof het credo ‘we doen dit samen’ vol sarcasme op dreunt. „Met wie dan? De overheid heeft de bedrijven dichtgedaan en de NOW is een façade. De banken houden vooral eerst zichzelf overeind, de vakbonden bewegen geen millimeter en de lobby van de KHN kan veel beter. Door het extreem grote aanbod, de verhoging van btw, loon- en pensioenkosten plus de hoge food cost, is de horeca een branche met lage marges. Als dan vooral de werkgevers het moeten oplossen, koers je op een shake-out af.”

‘Dan had ik beter direct kunnen stoppen’

„Het snelle besluit dat lonen 100 procent moeten worden blijven uitbetaald, noemde Jort Kelder terecht een blunder. Vervolgens denk je dat je daarvan 90 procent vergoed krijgt en blijkt dat 65. Dat is wat Rutte steeds afschaalt: de steun en mijn solvabiliteit. Ik heb tien fte’s, dus dat is een giga-bedrag verschil.”

SYTSKE OOSTERHOF **DE BOOSHEID KOMT ERUIT** **ALS OOSTERHOF HET CREDO** **‘WE DOEN DIT SAMEN’ VOL** **SARCASME OP DREUNT.** **„MET WIE DAN?”**

Bij de volgende grote persconferentie bleek dat het veel langer ging duren en dat anderhalve meter afstand wel eens de nieuwe norm zou kunnen worden. „Dan had ik beter direct kunnen stoppen”, dacht Oosterhof opnieuw. „Dan zou ik nu alleen de kosten van het pand hebben. Dan zou ik mijn personeel kwijt zijn, als ik later opnieuw begin, maar dat ben ik ook als ik de zaak kwijt raak.”

Hoe intelligent wordt de lockdown versoepeld?

Hoe lang de kosten (beslag op liquiditeit) zullen doorlopen als haar restaurant Nooitgedagt wil overleven, is onbekend. Hoe lang de vooruitgeschoven kosten (solvabiliteit) zich blijven ophopen voor de wal het schip keert, bepaalt de intelligentie waarmee de lockdown wordt versoepeld.

„We hebben binnen veel ruimte. Ik denk dat we daar dertig procent zouden moeten inleveren. Al ligt dat eraan hoe de gemeente dat invult en handhaaft. ‘Meer ruimtelijkheid bieden’ is anders dan een boa die de armlengtes tussen stoelen opmeet. Nu hebben we zo’n tachtig couverts en doen er honderd, honderdtwintig per dag, plus zestig tot tachtig lunches. Per maand draaien we 35.000 euro aan groepen via touroperators en die zijn tot eind augustus allemaal opgezegd.”

Sytske Oosterhof **(Eetcafé** **Nooitgedagt)**

Een drankje drinken in de zon, mensen kijken en bediend worden. Op tweede pinksterdag mochten de op afstand aangepaste terrassen open. Hoe het is gegaan, hoe de gasten reageerden en of iedereen blij is vroeg Thomas Hendriks op radio De Ondernemer aan onder meer Sytske Oosterhof.

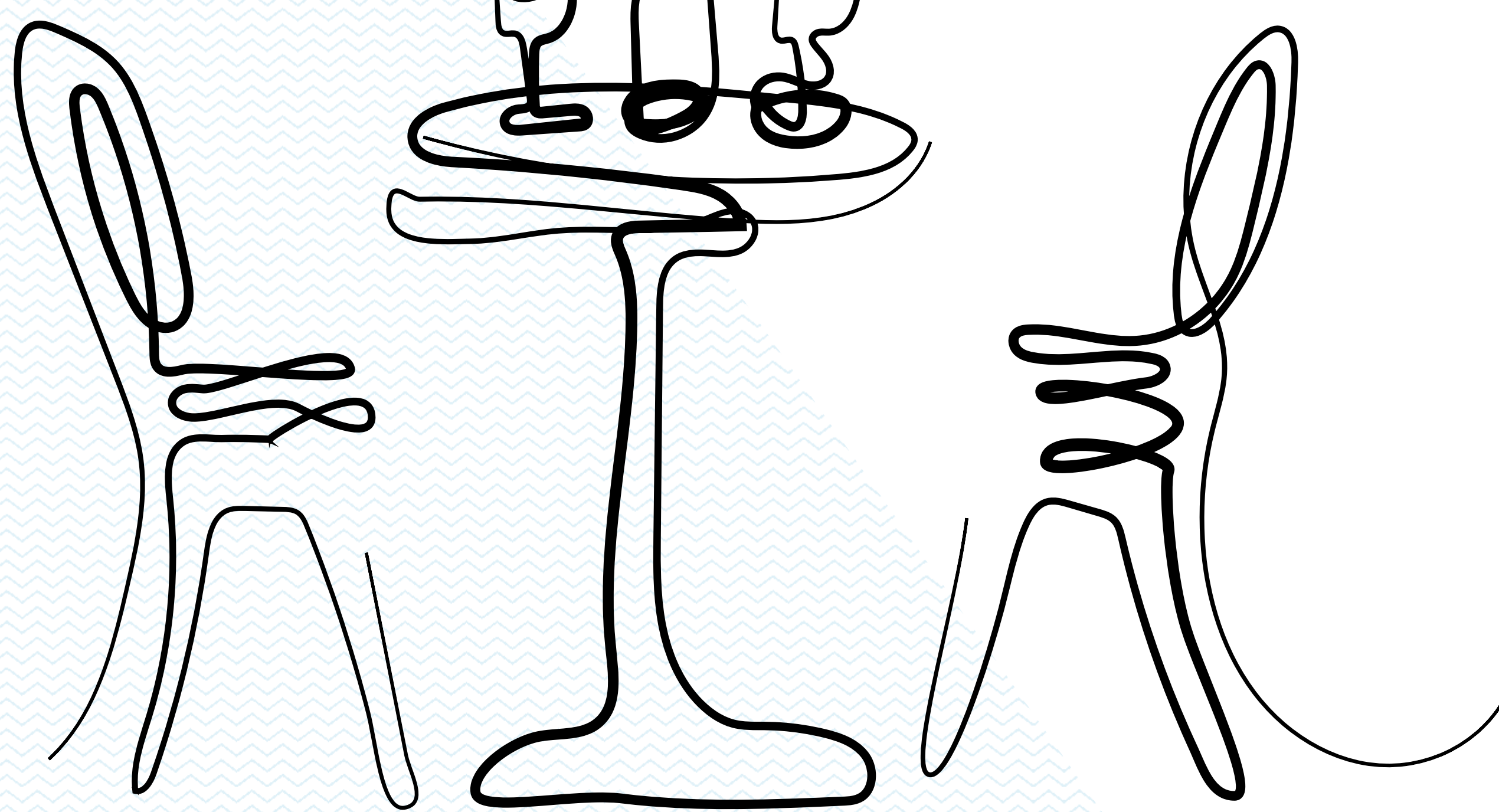

HELE INTERVIEW OP SOUNDCLOUD BELUISTEREN: [SOUNDCLOUD.COM/NEWBUSINESSRADIO/SYTSKE-OOSTERHOF-EETCAFE](https://soundcloud.com/newbusinessradio/sytske-oosterhof-eetcafe)

A woman with curly hair, wearing a light blue t-shirt and a white apron, stands smiling in front of a brick building. The building has large white-framed windows with red shutters. In the foreground, there are green wooden picnic tables. The text is overlaid in large, bold, yellow capital letters.

ANDERHALVE
METER ROND
ELKE GAST
IS IN DE
PRAKTIJK
ONWERKBAAR,
ONREALISTISCH
EN OOK
ONLOGISCH.

Wat er nodig is, weet Oosterhof inderdaad uit haar hoofd, wat er mogelijk wordt, weet niemand. „Ik moet van april tot en met oktober iedere maand boven de 100.000 euro draaien, de andere maanden 75.000. Sinds we dicht zijn, halen we met acties zoals een pop up-restaurant twee procent daarvan.”

‘Vrees voor de herfst in evenementenbranche’

Ed Luthart die in deze serie eerder aan het woord kwam, vreesde terecht ook voor de herfst in de evenementenbranche. „Onze rege-

ring denkt dat wij dit volhouden zolang deze crisis duurt. Dat gaat niet gebeuren natuurlijk. Zonder een zeer snelle oplossing zullen wij de stekker er op korte termijn wel uittrekken. We kunnen niet meer wachten tot september.”

‘Aan compensatie omzetverlies hebben we meer’

Oosterhof herkent zich in de woorden van haar mans concullega. Aan compensatie van omzetverlies, zoals Luthart suggereerde, hebben werkgevers, werknemers en ook uitvoerders van regelingen meer.

Ook als de economie opnieuw moet worden hervormd en opgebouwd, vooral door ondernemers. „Of de Spaanse aanpak: alle werknemers per direct naar het UWV voor 60 tot 70 procent van het loon. Alle contracten blijven bestaan om later door te starten. Dat is gedeelde smart. Dan doe je het samen.”

Per 1 juni een beetje open, maar of de kansen keren?

Het moest een historische datum worden in het bestaan van het monumentale Nooitgedagt: 1 juni 2020. Sytske Oosterhof mag haar levenswerk na maanden weer een beetje open gooien en doen wat ze het liefste doet: ondernemen in de horeca. „Ik was heel blij, 6 mei. Zodra het hoge woord van Rutte eruit was, gingen de duimpjes omhoog in de werk-app. Vervolgens heb ik een positieve mail naar het personeel gestuurd en kon ik weer een beetje slapen, die nacht.”

Wat betekent anderhalve meter in een restaurant?

Terwijl Rutte en Dijkhoff in een Kamerdebat samen hardop nadachten wat het besluit en de anderhalve meter op een terras in theorie betekenen, loopt Oosterhof binnen en buiten Nooitgedagt met een meetlint de mogelijkheden in de praktijk te verkennen. „Vervolgens zijn we gaan brainstormen hoe we onze gasten toch de vertrouwde service zouden kunnen bieden, hoe we met de verplichte reserveringen zouden omgaan en wat voor training we nodig hebben om alles goed neer te zetten en uit te kunnen serveren.”

De ideale looplijnen in de anderhalve meter horeca

Na het geïnspireerde, bevrijde plezier om de ideale looplijnen in de anderhalve meter horeca, daalde het besef in. Het lachen van de VVD'ers is eigenlijk kwetsend en hielp de opgeleefde onderneemster uit de droom.

Burgemeester Aboutaleb: 'Ondernemers handhaven mondkapjesplicht hier con amore'

Een iPhone, twee mondkapjes. Het kon, het mocht, onverwachts. Een geduldige burgemeester en een nieuwsgierige redacteur met ondernemershart in een drukke winkelstraat in Rotterdam.

'Heel even trek ik mijn mondkapje terug, om zijn gesprekspartner een gezicht te geven. De burgemeester deinst terug, minder dan een voetstap, maar toch. Dit wordt een raar gesprek. Van achter mijn mondkapje, met iPhone in de hand, stel ik mij voor: in woorden, geen daden. De afstand, het bedekt opstellen, voelt niet sociaal, bijna onfatsoenlijk. Ik zie Aboutalebs ogen en beweginkjes, maar of hij lacht of grimt... Hij klinkt vinnig als ik doorvraag of hij persoonlijk ook gesprekken voerde met ondernemers. In zijn gezicht kan ik geen bevestiging vinden dat de vraag hem raakt.'

BEKIJK DE GEHELE VLOG: [DEONDERNEMER.NL/OIC/ABOUTALEB](https://deondernemer.nl/oic/aboutaleb)

„Was ik naïef geweest, was het wishful thinking dat het om anderhalve meter tussen gezelschappen ging?”

Dijkhofs retoriek - 'Als je thuis lepeltje-lepeltje ligt, ga je dan in een restaurant op anderhalve meter zitten?' - deed haar het lachen vergaan. „Anderhalve meter rond elke gast is in de praktijk onwerkbaar, onrealistisch en ook onlogisch.”

Hoe lang duurt anderhalve meter?

Dacht Oosterhof op 6 mei dat 25 procent van de gemiddelde omzet voor corona haalbaar zou worden na 1 juni en zeker na 1 juli, op 7 mei was ze eigenlijk terug bij af: 15 maart. „Doe mij een recessie en ik onderneem me er doorheen, maar ik moet wel de ruimte hebben. De vraag is hoe lang anderhalve meter duurt en hoe lang de markt nodig heeft. „Hoe gaan we de winter in? Niet met het seizoen vet op de botten, maar met schuld en verplichtingen aan mijn mensen. Van minister Koolmees mag je binnen de NOW nu zonder boete mensen ontslaan, maar waarop baseer ik hoeveel ik aan kan houden?”

Structurele maatregelen per sector

Kan de overheid dan niet meer doen voor ondernemend Nederland? Met krachtiger maatregelen meer duidelijkheid en daarmee perspectief bieden, minder generiek maar specifiek zoals de groene zones - waar weinig besmetting voorkomt - in Frankrijk?

„Dit routeplan is vooral tegenstrijdig. Heus, ik begrijp dat het IC-beleid leidend is en ook de zorgen om de helden in de zorg. Ik ben een maand voor de uitbraak mijn beppe verloren en ben blij dat haar de vraag bespaard is gebleven of ze wel of niet naar de IC zou willen. En ik ben zo blij dat heit en mem gezond zijn, nog. Dat zijn trouwens ook echte ondernemers. Toch: het is niet alleen aan ondernemers om dat allemaal overeind te houden en de economie weer op te bouwen. Al die tijd had de overheid om op deze overlevingsmodus en generieke symptoombestrijding per sector structurele maatregelen te laten volgen. Met brancheverenigingen die wél weten wat anderhalve meter in de horeca is en met bonden die wél bewegen en werknemers een breder perspectief bieden.

'Overheid kan morgen alles voor mij bepalen'

De blos op haar wangen slaat wat bleekjes uit als ze over haar ondernemerschap praat. „Hoe ga ik hierdoor ondernemen? Ik doe dit sinds mijn 22e en weet al decennia dat ik verantwoordelijk ben voor de keuzes, de goede én slechte. Dat blijft in theorie zo, maar in de praktijk kan de overheid morgen alles voor mij bepalen en zelfs van mij afnemen.”

TIM VAN DER MEER EN JONNO BEUGELS OVER STOPPEN OF VERKOPEN

WAT IS JE BEDRIJF JE NOG WAARD?

Ed Luthart (Hoofdstuk 1) en Sytske Oosterhof (Hoofdstuk 3) weten van geen ophouden. De standbouwer en restauranthouder zijn ondernemers en vinden als water hun uitweg door de coronacrisis.

De vraag wat hun bedrijf waard zou zijn en hoe ze dat zouden bepalen, houdt ze gedurende de 'lockdown' van hun onderneming niet bezig. 'Nihil', stelt Oosterhof; 'nul' klinkt Luthart nog korter af. Overnameadviseur Tim van der Meer en investeerder Jonno Beugels rekenen anders.

TIM VAN DER MEER & JONNO BEUGELS

Ed Luthart en zijn zoon lieten medio 2020 weten te proberen met hun vijftig jaar oude standbouwbedrijf het volgende jaar te halen om – vermits ze weer mogen bouwen – in 2021 de opgebouwde coronaschulden te compenseren. „Meer dan resultaat nul in 2021 zal er waarschijnlijk niet in zitten. De waarde van het bedrijf kan je dan ook wel op nul zetten.”

Gasten van Sytske Oosterhof, die in mei al '60.000 puur geld kwijt was', hielden afgelopen zomer anderhalve meter afstand voor restaurant Nooitgedagt weer helemaal dicht moest. „Een pauze zou aantrekkelijker zijn geweest”, zei de Harlingse al ruim voor die moeilijk te verteerden maatregel. Maar de 'time-out' c.q. 'Doornroosje-regeling' die MKB-Nederland inmiddels heeft voorgesteld, was nog niet aan de orde. Oosterhof ging creatief door en denkt 'twee a drie jaar nodig te zullen hebben' om het gat dat corona in haar exploitatie heeft geslagen goed te maken. Het is 'do or die' voor Nooitgedagt: op tijd de stekker eruit of herstructureren en doorgaan. „Verkoop is geen optie, de verkoopwaarde is nihil want je verkoopt op je omzet en die is er nu niet.”

Tim van der Meer,
bedrijfsovernameadviseur
bij Marktlink

Wanneer trek je de stekker eruit?

Staat het hoofd van Luthart en Oosterhof totaal niet naar de waarde van hun levenswerk en piekeren ze er niet over de stekker eruit te trekken, voor Tim van der Meer en Jonno Beugels is waarde bepalen dagelijks werk. Omzet is daarbij een belangrijke factor, maar dan de toekomstige omzet, onder normale omstandigheden. Tim van der Meer is bedrijfsovernameadviseur bij Marktlink en waarschuwt voor kapitaalvernietiging. „Stel dat je bedrijf vier of vijf keer de winst (ebitda) waard is, dan zou nu de stekker eruit trekken een behoorlijke kapitaalvernietiging betekenen. Helemaal als je door alle risico's heen licht aan het einde van de tunnel ziet.”

Jonno Beugels,
investment
manager Nimbus

Investeer je je pensioengeld in je eigen bedrijf?

Luthart, die in juni 2021 met pensioen gaat, staat voor een duivels dilemma. Zoon Guus neemt de zaak over en betaalt de aandelen uit de toekomstige inkomsten. Ed ziet daarvan af als die inkomsten uitblijven. Steekt de ondernemer en vader zijn pensioengeld in de toekomst van het familiebedrijf? Anders gezegd: zal hij investeren in een bedrijf dat momenteel slecht draait?

TIM VAN DER MEER BIJ ED EN SYTSKE IS DUIDELIJK SPRAKE VAN SOCIALE WAARDE VAN ONDERNEMERSCHAP

Een afweging waar Jonno Beugels, investment manager van Nimbus, zijn professie van heeft gemaakt. „Over het algemeen denk ik dat veel bedrijven die puur door corona in de problemen raken, er weer bovenop kunnen komen als ze op één of andere manier actief blijven en zolang de omstandigheden, zoals markt-volume, werkprocessen en marktbenadering, niet structureel wijzigen. Daarbij geeft hoop op snel herstel overigens minder rust dan controle. Beter nu je capaciteit aanpassen en straks een uitdaging hebben om de vraag aan te kunnen dan andersom.”

Kom je deze periode door?

Of ondernemingen deze periode door kunnen komen, hangt onder andere af van financieringsmogelijkheden en coronaregelingen zoals de BMKB, de Garantie Ondernemersfinanciering GO-C en de Borgstelling Landbouwkredieten BL-C. Daarnaast vooral van uitstelregelingen op onder meer nog af te dragen loonheffing en terugbetaling van te veel ontvangen NOW, wat pas volgend jaar z'n beslag zal krijgen. Deze vormen inmiddels een serieus alternatief voor bovengenoemde kredietinstrumenten. „Daarbij valt ons overigens op dat de toegangseisen op die krediet-

instrumenten door de overheid nogal star worden gehanteerd. Ik begrijp dat Eds L&M door een onjuiste SBI-code niet in aanmerkingen komt. Ik ben het met Ed eens dat dat geen beperkende factor zou moeten zijn.” Ook Europese richtlijnen kunnen spelbreker zijn. „Een onderneming die verliezen leed die cumulatief eind 2019 nog meer dan vijftig procent van het geplaatste aandelenkapitaal bedroegen, komt wegens die ‘moeilijkheden’ niet in aanmerking voor noodfinanciering. Terwijl de feitelijke levensvatbaarheid goed kan zijn, maar daar kijkt de RVO niet naar. Die heeft te voldoen aan Europese regels.”

Track record

In een aantal gevallen is dat voor Nimbus tamelijk frustrerend, omdat het vooral investeert in bedrijven waar flinke veranderprocessen noodzakelijk zijn. „We hebben aardig wat bedrijven waar de herstructurering volledig is afgerond en die onder normale omstandigheden weer groeiende resultaten zouden laten zien. Een track record hebben ze nog niet kunnen opbouwen, waardoor ze stelselmatig buiten de boot vallen.” Beugels wijst aan de andere kant op een valkuil voor bedrijven die overheidsfinanciering hebben verkregen. „De kans bestaat natuurlijk dat bedrijven

die onderliggend niet goed in elkaar zitten dat voorlopig niet merken. Dan is de noodzaak van het treffen van interne maatregelen vaak niet voldoende zichtbaar. Als er dan straks serieus afgelost moet gaan worden, zien we de effecten pas.”

Hoe bepaal je de waarde van je bedrijf?

Hoewel de belangrijkste vraag is wat Nooitgedagt Oosterhof waard is en hoeveel Luthart nog over heeft voor L&M, is het verstandig de marktwaarde te kennen die daar onder ligt en die voor ogen te houden. Die is meer dan nul of nihil, blijkt. De invloed van corona blijkt minder groot dan menig ondernemer denkt.

Goodwill

Van der Meer ziet vaak van dichtbij hoe ondernemers persoonlijk verstrengeld zijn geraakt met hun bedrijf. „Zoals bij Ed en Sytske is er dan duidelijk sprake van sociale waarde. Stop of verkoop je, dan drogen ook de voor- en nadelen van ondernemerschap op.” Naast die emotionele waarde gaat het om de verdiensten die je uit je bedrijf haalt en de waarde die je opbouwt, bijvoorbeeld voor aandeelhouders. „Het onderhandelen gaat vaak over de goodwill; het deel van de marktwaarde dat niet is toe te schrijven aan de eigenaren zelf en de activa.

IN WOORDEN
IS DE WAARDE
VAN EEN
ONDERNEMING
DE VERDIEN-
CAPACITEIT
GEDEELD DOOR
HET
RISICO
DAT DE
ONDERNEMER
DAARVOOR
LOOPT.

JONNO BEUGELS

HOOP OP SNEL HERSTEL BIEDT OVERIGENS MINDER RUST DAN CONTROLE

Zo kan de goodwill in een transport-bedrijf met honderd vrachtauto's, honderdtwintig man personeel en dure op- en overslagfaciliteiten veel minder zijn dan die in een e-busines-sbedrijf met zes mensen, bureaus en laptops dat veel processen uitbesteedt."

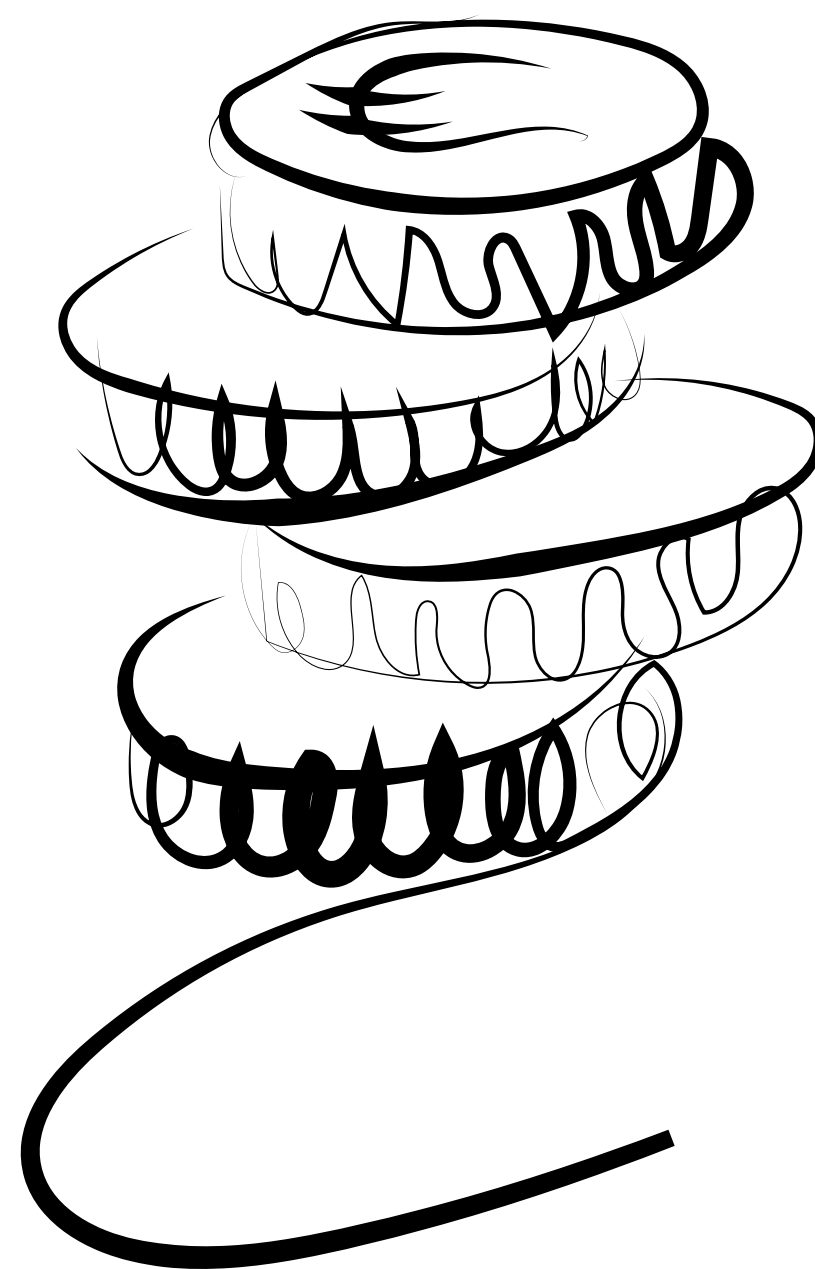
Verdiencapaciteit gedeeld door risico

In woorden is de waarde van een onderneming de verdiencapaciteit gedeeld door het risico dat de ondernemer daarvoor loopt. In getallen is de basis onder de waarde-bepaling algemeen geaccepteerd de winst (het operationele resultaat minus de schulden) maal een vermenigvuldigingsfactor, ook wel: de multiple. Voor de winst wordt dan veelal de ebitda (inkomsten voor aftrek van rente, belastingen, afschrijvingen op activa en afschrij-

vingen op leningen en goodwill) genomen. Een tool waar Van der Meer graag naar verwijst is marktlinkmultiple.nl „Vul de getallen in zonder de effecten van corona, dat volgt in een latere fase." Behalve over het aandeel goodwill, kan de onderhandeling zich dan richten op de hoogte van de multiple. Zo kent een snelgroeiend software-bedrijf met langlopende licentie-overeenkomsten waarschijnlijk een lager risico dan een conjunctuurgevoelige jachtwerf die jaarlijks drie jachten kan opleveren. Dat risicoprofiel vertaalt zich dan in een hogere multiple. Zo wordt in de multiple ook het effect van corona verdisconteerd.

Corona-multiple

Mogelijk zijn de bedrijven die bij Nimbus en Marktlink op de radar verschijnen niet representatief voor

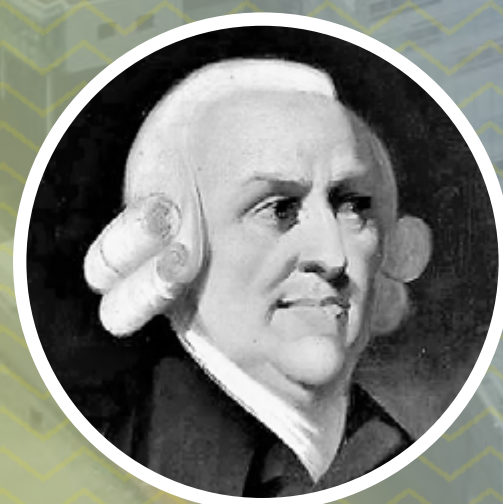
de markt, maar Beugels en Van der Meer zien beiden weinig effect van corona op de multiples. Het valt Van der Meer ook op dat de langlopende verdiencapaciteit niet structureel wordt aangetast. „Blijkt de omzet of winst wel een tik te hebben gekregen van corona, dan analyseren we wat het precieze effect was en normaliseren dit in de cijfers." Beugels ziet wel wat lagere multiples, 'als gevolg van onzekerheid in de markt'. „De vraag is of een onderneming zijn performance kan handhaven. Ook de hoeveelheid geld en maatregelen die benodigd zijn om de onzekere periode door te komen, bepalen mede de multiple. Daar zijn we heel scherp op. Verder denk ik overigens dat de omgekeerde beweging eerder zichtbaar is: bedrijven die stabiel kunnen blijven presteren, blijken bestand tegen een tot dan toe onbekende factor. Dat kan juist positief uitwerken op de multiple."

Forecast: varen door de mist

De waarde van een onderneming ligt per definitie in de toekomst en dat maakt van Van der Meer en Beugels onvermijdelijk 'forecasters': ze hebben verwachtingen waar ze op varen, hoe mistig het ook moge zijn. Van der Meer ziet een 'groot aanbod van geld dat zijn weg zal vinden naar bedrijven, ook in het mkb'. „Voorlopig blijft het een verkopersmarkt waarin de waarde van mkb-ondernemingen stabiel is." Beugels vindt het vooral 'prachtig om de creativiteit van veel ondernemers te zien'. „We zien zoveel initiatieven om ondanks alle restricties te kunnen blijven ondernemen. Een mooi voorbeeld vind ik restaurants die maaltijden zijn gaan maken voor thuisgebruik en dit bleven doen toen ze weer mensen mochten ontvangen. Nu we weer even terug bij af zijn, hoop ik dat het publiek daar enthousiast gebruik van blijft maken." De toekomst is deels ook maakbaar en de investeerder heeft daarom ook verwachtingen van de overheid. „Initiatieven zoals die van Sytske om zelf nieuwe concepten te bedenken, moeten zoveel mogelijk ruimte krijgen. Overheden moeten daar faciliterend in optreden."

LESSEN VANUIT WETENSCHAP, POLITIEK EN ONDERNEMERSCHAP

DE ROL VAN OVERHEID EN BANKEN

Doen de overheid en de banken genoeg om de motor van de economie, mkb-ondernemingen, te laten draaien gedurende corona? Of zijn de steunmaatregelen juist te veel van het goede en zouden we de markt haar werk moeten laten doen? Geldt dat ook na corona? Wat is de optimale rol van overheid en banken? Vijf interviews met experts uit de wetenschap, politiek en het bedrijfsleven zijn het sluitstuk van deze special van De Ondernemer over ondernemen in coronatijd.

De tegenstelling tussen de klassiekers (Adam Smith) en Keynes is een wetenschappelijke en professor Boot trapt af. In de praktijk raakt de vraag vooral de VVD en liberaal Thierry Aartsen verwoordt het standpunt van de grootste partij. Het antwoord komt veelal uit de markt, zoals Julian van de Steeg die met Bridgefund een oplossing biedt voor de stagnerende traditionele financiering van het mkb. Dan CDA-politica Mona Keijzer die als (demissionair) staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat mede het beleid in de praktijk vorm gaf tijdens de crisis. Hans Biesheuvel, voorzitter van ONL, heeft namens 100.000 ondernemers het laatste woord.

Menig een zal minder overheidsbemoeienis hebben verwacht dan de tientallen miljarden steun. Van een overwegend liberale regering verwacht je toch eerder vrije marktwerking? Het is een terugkerende slingerbeweging in de geschiedenis en discussie tussen economen. Professor Arnoud Boot over de voor- en nadelen van beide benaderingen en de rol van de banken tussen overheid en bedrijfsleven. Wat betekent dat voor mkb-ondernemers?

Veranderende rol overheid

Laten we de markt haar werk doen, of moet de overheid ondernemers een handje helpen? De rol van de overheid lijkt te veranderen, versneld door corona. Schuiven we in de klassieke tegenstelling tussen vrije markt (Adam Smith) en overheidsingrijpen om de vraag te stimuleren (John Maynard Keynes) op richting Keynes? Wat is de oorzaak en welke rol speelt de overheid optimaal?

De omstandigheden bepalen vaak wat wenselijk beleid is. Dat geldt ook voor economische inzichten: die zijn contextafhankelijk, nooit absoluut. Daarnaast spelen ideologische verschillen een rol. Sommigen verwachten meer heil van de overheid, anderen juist van privaat initiatief. Geen van beide groepen heeft ongelijk. Het is gewoon een andere visie. De over-

heid kan voor meer rechtvaardigheid zorgen; privaat initiatief mogelijk voor meer dynamiek en initiatief. Je ziet verschuivingen in de tijd over wat prioriteit krijgt. Dat is het maatschappelijke tijdsbeeld. Voor corona zag je al een verschuiving naar meer overheidsbemoeienis. Vooral grote bedrijven spelen overheden met hun lobby's uit elkaar. Dat leidde er onder meer toe dat de overheid met topsectorenbeleid trachtte bedrijven te accommoderen.

Als je naar de context kijkt, is er een logische verschuiving naar meer Keynes als er sprake is van vraaguitval. Zo waren tijdens de financiële crisis van 2008 mensen door onzekerheid sterk geneigd geen geld uit te geven. Toen was de overheid belangrijk om de vraag op peil te houden. Dat speelt bij corona ook enigszins, maar minder omdat

het ook een aanbodprobleem is. Als de zaak op slot gaat, kun je überhaupt iets niet kopen. Dan zijn overheidsacties wenselijk om de boel overeind te houden; voor enige tijd althans, niet onbeperkt. Dan speelt ideologie of maatschappelijk tijdsbeeld minder. Dan speelt gewoon een logische economische 'wetmaheid': bij vraaguitval is overheidsingrijpen nodig.

Arnoud Boot,
professor Economie
en Bedrijfskunde

Jacco Vonhof roept op om van Volksbank een mkb-bank te maken

Perspectief moet hét woord van 2021 worden. Daarvoor is volgens voorzitter Jacco Vonhof van MKB-Nederland nodig dat de overheid voorkomt dat ondernemers failliet gaan zolang de pandemie regeert, dat de regeldruk vermindert en dat financieringsmogelijkheden toenemen.

Vonhof riep in december 2020 op om van de Volksbank een staatsbank, een mkb-bank te maken, die onder gunstigere voorwaarden krediet kan verstrekken. Wie regels bepaalt, moet ook voor de gevolgen zorgen, vindt hij. „Als je stelt ‘gij zult niet open zijn’, moet je ook zeggen ‘gij zult niet failliet gaan’”. Dat is voor Vonhof perspectief. „De steunpakketten zijn goed en broodnodig tot de poort weer open mag. Het beleid is nu te ad hoc en met al die slagen om de arm is de routekaart een stoplicht geworden”. De voorzitter van MKB-Nederland wijst het kabinet op de noodzaak om investierend de crisis uit te komen. Daar is steun voor nodig, ook na de pandemie. „De eigen vermogens van ondernemers zijn opgebrand en de ratio's, zoals de solvabiliteit, slecht. Daarom, in het belang van de samenleving: steunen en volle bak investeren! Met de traditionele banken, met equity én met publieke financiering. Niet alleen om uit de crisis te komen, ook om vervolgens de schulden terug te verdienen. Daarvoor móet je groeien.”

‘Vaste banen zouden weer de regel moeten zijn’

Ook regels staan die groei in de weg. Dat is het eerste dat Vonhof, zelf succesvol ondernemer met Novon Schoonmaak, in 2021 wil aanpakken. „Ondernemers willen graag mensen aannemen, maar de drempel daarvoor is hoog. De banken zijn volgedrukt met regels en de vele verplichte checks die zijn ingebouwd. Dat maakt de kosten voor verstrekking van kleine kredieten relatief duur, waardoor ondernemers in het mkb moeilijk aan financiering kunnen komen. Ik roep daarom al enige tijd op om van de Volksbank een staatsbank, een mkb-bank te maken, die onder gunstigere voorwaarden krediet kan verstrekken. De Volksbank zien we als goed alternatief omdat het een staatsbank is zonder aandeelhouders waardoor er minder druk op het rendement staat en er meer aandacht kan zijn voor de maatschappelijke functie.”

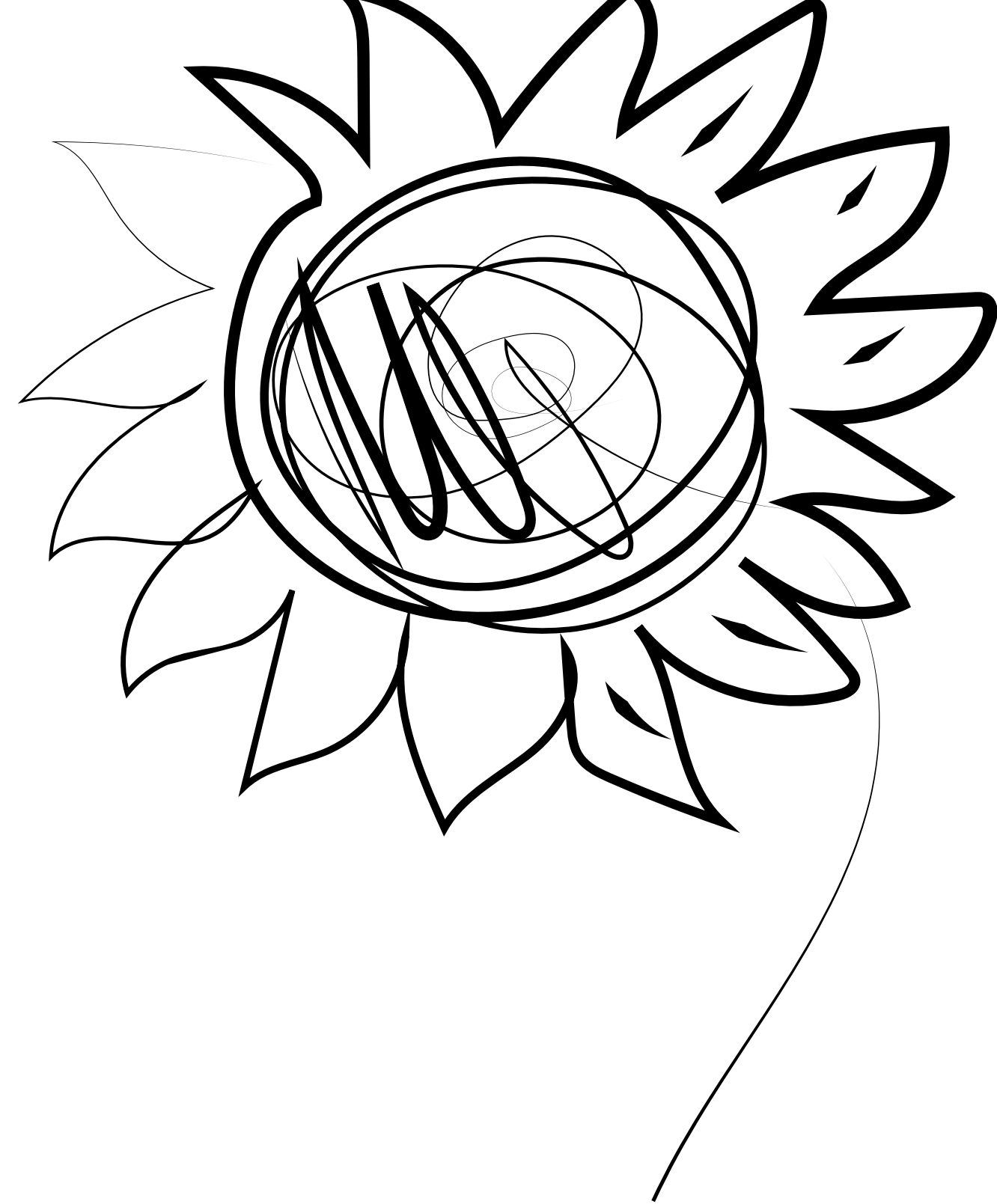

LEES HET HELE INTERVIEW: [DEONDERNEMER.NL/OIC/JACCOVONHOF](https://deondernemer.nl/oic/jaccovonhof)

Zonnebloemkapitalisme geeft een andere invalshoek. Namelijk: de overheid kan private partijen ‘wegduwen’. Als de overheid te hulp schiet, waarom zouden private partijen dan nog iets doen? Bijvoorbeeld: banken hebben geen eigen vermogen nodig als de overheid toch te hulp schiet. De cruise-industrie is zwaarder getroffen dan welke bedrijfstak ook en toch redt die zichzelf doordat er geen overheid is die hen te hulp schiet.

De grootste operator van cruises in de wereld, Carnival Corporation, geeft nu voor de derde keer na het uitbreken van corona nieuwe aandelen uit. Ofwel: ze haalt geld op van private beleggers om te overleven. En wat doet Air France-KLM? Dat geeft zelf geen nieuwe aandelen uit en houdt alleen zijn hand op bij de overheid, met een totale verlamming als gevolg. Dat noem ik zonnebloemkapitalisme omdat bedrijven zich op de overheid en monetaire autoriteiten richten zoals een zonnebloem zich naar de zon richt.

Daar zit mijn bijdrage aan het debat: als overheid moet je geweldig uitkijken dat je er niet onbewust voor zorgt dat private partijen hun eigen verantwoordelijkheid niet meer nemen. Overheid en privaat initiatief zijn altijd beide nodig en elk extreem standpunt, bijvoorbeeld dat de overheid of privaat slecht zou zijn, is zinloos en onzinnig.

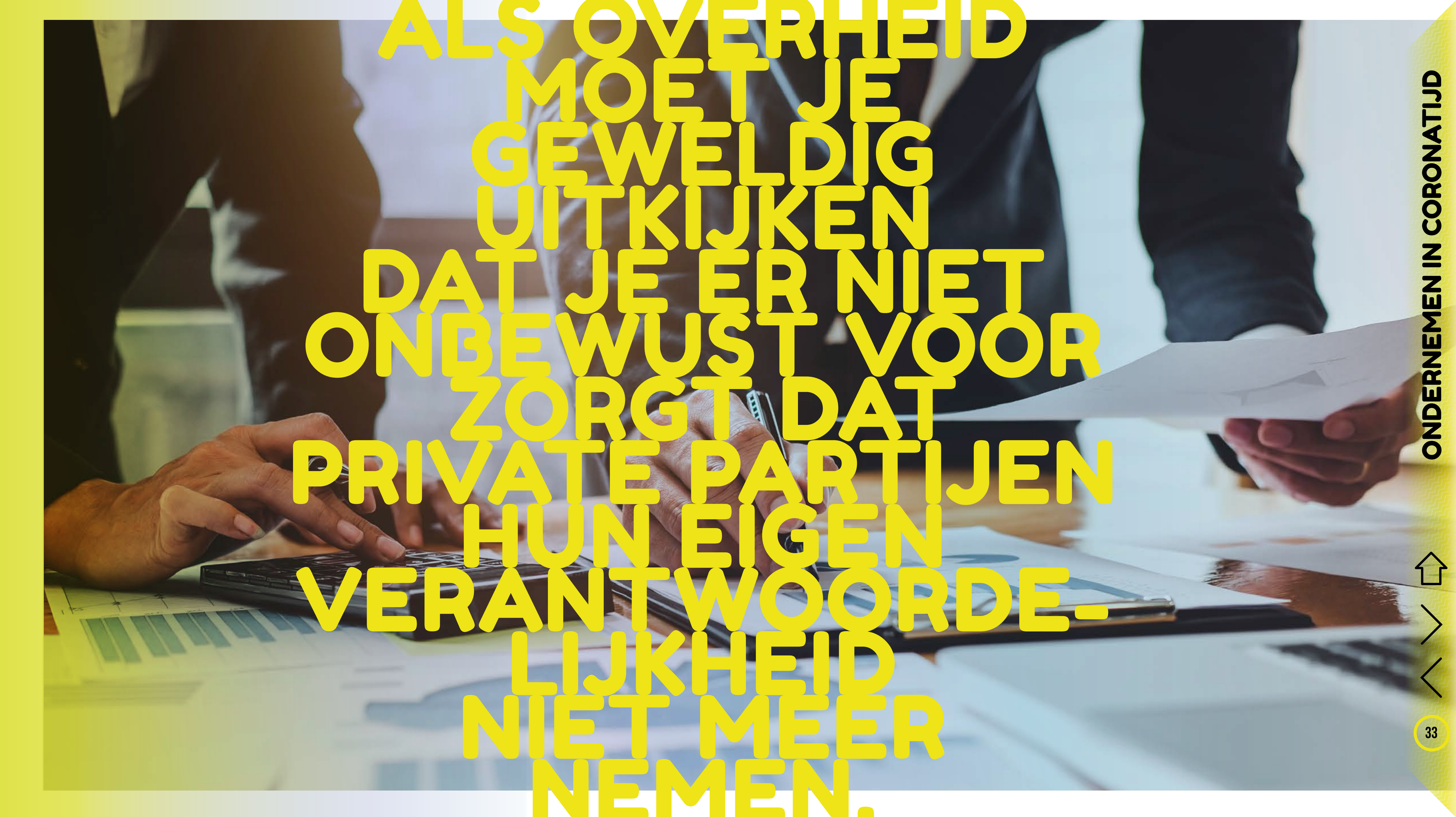

De rol van de banken

De banken communiceerden al snel tijdens de crisis heel stevig dat ze deze crisis niet onderdeel zijn van het probleem maar van de oplossing. Dat bleek complex en ik dacht dat garanties door de overheid groter effect zouden hebben, onder meer op de rente die noodzakelijkerwijs wordt gerekend. Immers: de risico's zijn lager. Hoe beoordeel jij dit samenspel met de overheid en bedrijven?

Dat is een moeilijke vraag. Zonder steunmaatregelen van de overheid

A background image showing a business meeting. Several people are visible, with their hands and arms in focus. One person is using a calculator, and others are holding papers. The scene is set in a professional office environment.

ALS OVERHEID
MOET JE
GEWELDIG
UITKIJKEN
DAT JE ER NIET
ONBEWUST VOOR
ZORGT DAT
PRIVATE PARTIJEN
HUN EIGEN
VERANTWOORDE-
LIJKHEID
NIET MEER
NEMEN.

ARNOLD BOOT IN EEN ECONOMIE DIE OMVALT KUN JE BETER GEEN BANK ZIJN

voor bedrijven zouden banken mogelijk ten onder zijn gegaan aan omvallende bedrijven. In een economie die omvalt kun je beter geen bank zijn. Door ongekende steun aan bedrijven die grotendeels nodig en wenselijk is, worden banken geholpen. Neemt niet weg dat bedrijven zich moeten aanpassen, want de wereld verandert en bedrijven moeten dat ook. Er zijn bedrijven met weinig bestaansrecht en er zullen bedrijven moeten kunnen omvallen terwijl andere juist moeten kunnen groeien. Als banken gezond genoeg zijn, kunnen ze helpen bij deze transformatie door uit te lenen aan winnaars en enige verliezen te incasseren op verliezers. Het moet nog blijken of banken gezond genoeg zijn om deze rol te spelen. Ik heb er een hard hoofd in. Het bankwezen had het zelfs al voor corona zeer lastig door de lage rente, de concurrentie van 'fintech' en ook door hun ouderwetse organisatie en systemen.

Mkb als motor van de economie

Als het mkb de motor van de economie is, doen we dan genoeg om mkb-ondernemingen door de crisis te leiden? Investeren we ons zo de crisis uit of zou jij op basis van decennia ervaring andere keuzes de voorkeur geven? Heb je tips voor ondernemers zoals Ed Luthart en Sytske Oosterhof die worstelen met de vraag of ze niet beter kunnen stoppen en zich afvragen wat de waarde van hun bedrijf nog is.

Er is geen goed antwoord. De coronacrisis is ongekend; daar hebben we geen ervaring mee. Een lockdown waardoor je als onderneming niet eens mag ondernemen noodzaakt

alleen al uit fatsoen tot overheidssteun. Maar die zal nooit zaligmakend zijn. De neiging bestaat grotere bedrijven nadrukkelijker te steunen doordat die een vuist maken en aan tafel zitten. Mkb-ondernemingen zijn minder zichtbaar en georganiseerd en nieuwe bedrijfjes zijn überhaupt onzichtbaar. Maar je moet juist niet gaan stilzitten als mkb-ondernemer. Laat je schulden niet oplopen, ga niet passief interen op je eigen reserves. Zoek een opening, desnoods met hele andere dingen, wellicht tijdelijk. Uiteindelijk is dit ook een tijd van grote veranderingen die juist ook kansen bieden. Het bestaande verliest zijn vanzelfsprekendheid vroeg of laat.

Vrije marktwerking versus overheidsbemoeienis mag een principiële tegenstelling zijn, wat Thierry Aartsen betreft is die niet zwart-wit of links-rechts. De steun is 'gewoon nodig om de boel overeind te houden' en ondernemers verdienen bescherming. Ook na de steunfase, als moet worden terugbetaald.

Veranderende rol overheid

Laten we de markt haar werk doen, of moet de overheid ondernemers een handje helpen? De rol van de overheid lijkt te veranderen, versneld door corona.

De coronacrisis is een unieke situatie die ook zorgt voor unieke maatregelen. Die kun je moeilijk langs de economische en politieke wetten kan oplossen die in een normale situatie gelden. Corona is geen gewoon ondernemersrisico en het stond ook niet in een verkiezingsprogramma van een politieke partij. Als politiek moet je het land besturen en doen wat er op zo'n moment nodig is. Helaas zijn dan pijnlijke maatregelen nodig om onze zorg te beschermen. Maatregelen die desastreus zijn voor veel ondernemers. Daar hoort dan vervolgens ook een goed steunpakket bij. Dat is niet een kwestie van 'links' of 'rechts'. Dat is gewoon nodig om bedrijven en banen overeind te houden.

Mijn inzet is altijd geweest dat de overheid de steunpakketten niet ging 'misbruiken' om nu ineens allerlei politieke hobby's door te gaan voeren. De steun is bedoeld om ondernemers overeind te houden, niet om als middel te gebruiken om eisen rondom duurzaamheid of sociaal ondernemen op te leggen. Sturing van ondernemers door de overheid via de steunpakketten is onwenselijk.

Wel zie ik voor na de coronacrisis een sterkere rol neergelegd voor de overheid in het beter beschermen van mkb-ondernemers. Wij zijn als VVD voor een vrije markt met een eerlijk speelveld. Als die vrije markt en dat eerlijke speelveld in gevaar komt, moet de overheid als een marktmeester ingrijpen om diezelfde vrije markt te beschermen. Op dit moment is er niet echt sprake van een gelijk speelveld. Lokale winkeliers en middenstanders moeten het opnemen tegen grote internetreuzen. De lokale mkb-ondernemers betalen wel lokale belastingen, dragen wel bij aan sociale lasten en houden zich wel aan de gestelde regels terwijl grote internationale spelers dat niet of minder doen door dat ze sluiproutes hebben gevonden. De nieuwe koers van de VVD is dat we moeten ingrijpen om het gelijke speelveld te herstellen en onze eigen ondernemers beter te beschermen.

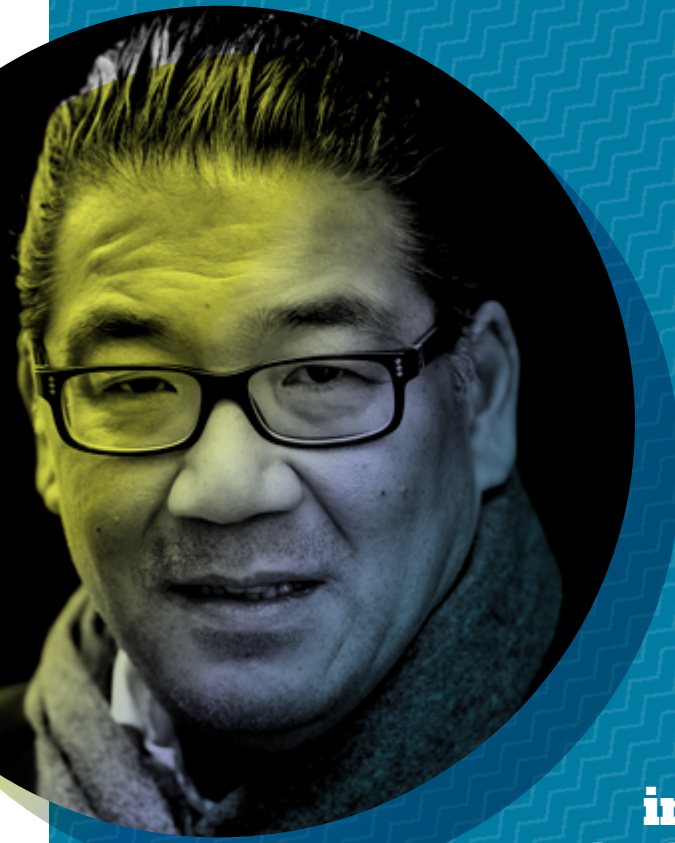

Thierry Aartsen,
lid Tweede Kamer VVD

De rol van de banken

De banken communiceerden al snel tijdens de crisis heel stevig dat ze deze crisis niet onderdeel zijn van het probleem maar van de oplossing. Dat bleek moeilijk en ze zullen zichzelf toch overeind moeten houden. In aflevering 2 over de noodmaatregelen blijkt ook hoe complex het is. Toch, ik dacht dat garanties door de overheid groter effect zouden hebben, onder meer op de rente die noodzakelijkerwijs wordt gerekend. Hoe beoordeel jij dit samenspel met de overheid en bedrijven? Wat is belangrijkste bijdrage aan een oplossing (geweest) van de traditionele grootbanken?

Banken hebben veel gedaan tijdens de coronacrisis, maar helaas vaak te weinig voor individuele ondernemers. Als er een bestaande bankrelatie was of wanneer je een bedrijfshypotheek had, kon de bank vaak wel wat betekenen.

Horecaondernemer Won Yip: 'De overheid? Ze kunnen het gewoon niet'

Won Yip is boos en laat dat op video in gesprek met Thomas Hendriks van De Ondernemer weten ook. De topondernemer met horecazaken in Amsterdam en Scheveningen is zijn vertrouwen in de overheid compleet verloren.

„Ik geloof niet in 'hier heb je een zak met geld en zoek het verder maar uit'. Zo werkt het niet. Wij zijn geen ondernemer geworden om steun te ontvangen.

Sinds de eerste lockdown is Won Yip met collega-horecaondernemers continu in de weer geweest om oplossingen te bedenken. Tijd en geld hebben zij erin gestoken om protocollen en andere ideeën te ontwikkelen. Er kwam geen enkele reactie van de overheid. Het maakt Yip niet minder strijdbaar. Het bewijst voor hem wel wat hij al langer beweert en waarom hij zijn vertrouwen in de overheid kwijt is. „Ze kunnen het gewoon niet. Keer op keer tonen ze aan dat ze het niet kunnen. Neem de NOW en TVL. Ik geloof niet in 'hier heb je een zak met geld en zoek het verder maar uit'. Zo werkt het niet. Wij zijn geen ondernemer geworden om steun te ontvangen. Compensatie, dat klinkt al anders.”

Wat volgens Yip wel zou hebben gewerkt?

„Neem de WW. Die regeling is bedoeld voor onvoorziene omstandigheden. Daar hebben werkgevers en werknemers decennia lang premies voor afgedragen. Ik had er meer heil in gezien als de overheid zou hebben gezegd: je krijgt in de WW zeventig procent van het salaris en omdat we het zo goed hebben gedaan, lappen wij er gedurende twaalf maanden dertig procent bij. Dat geld mag niet op een spaarrekening, je krijgt er bijvoorbeeld een debit-kaart voor. Je mag het bovendien niet in het buitenland uitgeven, alleen in Nederland. Zo komt de economie ook weer op gang.”

'Afrekening NOW en TVL wordt een drama'

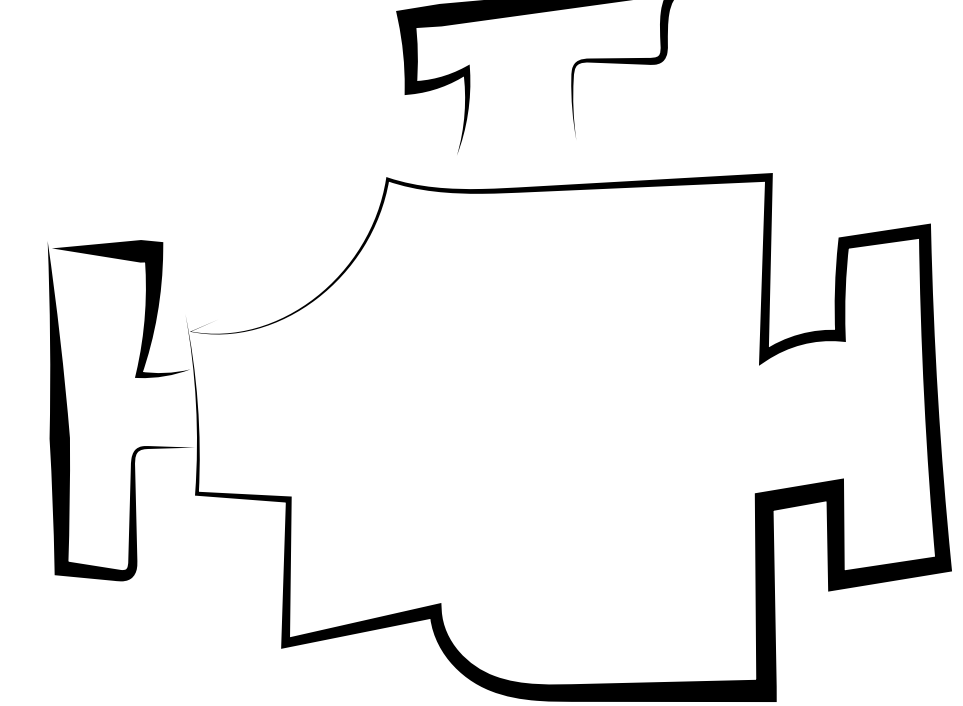
Yip schetst een somber toekomstbeeld. „De relatie tussen werkgever en werknemer is verhard. Tussen verhuurder en huurder ook. In de samenleving ontstaat een wig tussen mensen die doorbetaald hebben gekregen en mensen die niets meer hebben. Dat ettert door naar 2022. De afrekening van NOW en TVL wordt een drama.”

BEKIJK DE HELE VIDEO: [DEONDERNEMER.NL/OIC/WONYIP](https://deondernemer.nl/oic/wonyip)

Helaas waren ze niet in staat om iedereen te helpen omdat ze simpelweg te weinig mensen en kantoren hebben om dat goed en snel te doen in deze aantallen. Ik vind de discussie rondom de banken een lastige. Aan de ene kant is de bank gewoon een partij die zijn verantwoordelijkheid moet nemen om ondernemers te helpen. Die plicht brengt ook risico's met zich mee. Heel veel ondernemers zijn schulden aan moeten gaan. Daarin schuilt het gevaar dat ze die later niet meer kunnen terugbetalen of dat ze daardoor later in de problemen komen met alleen maar een grotere schuld. Ik snap dat banken soms terughoudend zijn om bedrijven te veel schuld toe te staan. Daar ligt voor 2021 en verder ook een belangrijk punt voor de politiek: hoe zorgen we ervoor dat ondernemers niet ten onder gaan aan de schuld bij de bank en de Belastingdienst? Ik vind dat we daar erg coulant in moeten zijn omdat dit echt een unieke situatie is. Die mag je niet als 'business as usual' behandelen.

THIERRY AARTSEN
**EEN GOED STEUNPAKKET HOORT
DAAR BIJ. DAT IS NIET EEN KWESTIE
VAN 'LINKS' OF 'RECHTS'**

Mkb als motor van de economie

Als het mkb de motor van de economie is, doen we dan genoeg om mkb-ondernemingen door de crisis te leiden? Investeren we ons zo de crisis uit of is er meer of iets anders nodig? Heb je tips voor ondernemers zoals Ed Luthart en Sytske Oosterhof die worstelen met de vraag of ze niet beter kunnen stoppen en zich afvragen wat de waarde van hun bedrijf nog is?

Ik denk dat er snel een herstelplan moet komen voor de economie na corona. Het gevaar is dat we onze eigen recessie creëren doordat ondernemers torenhoge schulden hebben en consumenten stoppen met geld uitgeven vanwege onzekerheid. Door slimme maatregelen te nemen, kun je investeringen stimuleren en ook zorgen dat bedrijven de ruimte krijgen zich aan te passen. Er zullen ook ondernemers zijn die helaas moeten of willen stoppen, ik denk dat je goed moet kijken hoe je dat zo aangenaam mogelijk maakt als overheid.

Zoals vele sectoren transformeert ook de kapitaalmarkt. Zet het oude bankwezen een rem op de steun en herstelfase of krijgen nieuwe manieren om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen de vaart en groei erin? Julian van de Steeg zou met Bridgefund meer willen doen, als de overheid niet kansen zou missen.

Veranderende rol overheid

Laten we de markt haar werk doen, of moet de overheid ondernemers een handje helpen? De rol van de overheid lijkt te veranderen, versneld door corona. Schuiven we in de klassieke tegenstelling tussen vrije markt (Adam Smith) en overheids-ingrijpen om de vraag te stimuleren (John Maynard Keynes) op richting Keynes?

Bij het ingrijpen van de overheid heb ik bijzonder veel respect voor de snelheid van schakelen, in zowel het bepalen van het beleid als in de uitvoering. Het gekozen beleid vind ik een dubbel gemiste kans. Door als criterium voor steun uitsluitend te focussen op het omzetverlies, krijg je ogenschijnlijk de materiële 'schade' het beste in beeld. Maar snelle groeiers, die minder snel groeiden, vallen op die manier

buiten de boot. Terwijl groeien geld kost en ook die kosten voor de baat uitgaan. Groeibedrijven zijn vaak de meest innovatieve en waardevolle bedrijven en die lijden bij stagnerende groei direct meer schade. De ene gemiste kans is dat die bedrijven geen perspectief geboden kregen en daarom fors afschaalden. Zou Bridgefund dat perspectief wél zijn geboden, dan zouden wij een actieve rol hebben kunnen spelen en meer ondernemers hebben geholpen hun liquiditeit op peil te houden.

Dat is de tweede gemiste kans: Bridgefund en andere groeiondernemingen en alternatieve krediet-

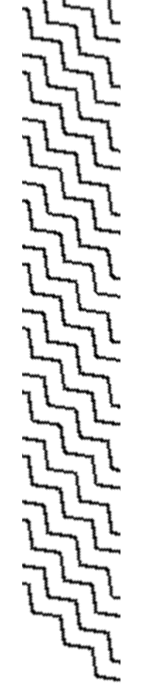
verstrekkers meldde zich aan voor het borgstellingsprogramma waarmee de overheid een deel van de risico's van steun in de vorm van BMK-C en BMKB afdekte. Daarmee zouden wij meer risico hebben kunnen nemen om leningen te vertrekken en onze funders comfort hebben kunnen bieden vergelijkbaar met de 100.000 euro staatsgarantie bij de traditionele banken. Maar wij werden niet als 'erkende' partij geaccrediteerd. Formeel op basis van tariefstellingen en de mogelijke risico's op imagoschade voor de overheid. Door deze afwijzing waren wij genoodzaakt direct fors af te schalen, terwijl wij optimaal ingericht zijn om het kaf van het koren te scheiden bij het financieren van het klein-mkb.

Julian van de Steeg,
oprichter Bridgefund

Welke rol speelt de overheid optimaal?

Los van de coronacrisis is de primaire rol van de overheid de balans te bewaken tussen korte termijn geborgenheid en lange termijn zekerheid. Daarvoor is een level playing field nodig met ruimte voor innovatie en grensoverschrijdende lef om een voorsprong op te bouwen en te houden in een internationaal speelveld.

JULIAN VAN DE STEEG

WEL IS ER SPRAKE VAN MARKTVERSTORING DOOR ZWAAR GESUBSIDIEERDE INITIATIEVEN

Het is van groot belang dat een overheid haar eigen rol niet te groot en regulerend maakt en daarmee de groei en innovatie zelf in de weg gaat staan. Grote innovaties komen zelden voort uit grote corporaties en hetzelfde geldt voor landen waarin de overheid te groot, duur en 'overregulerend' optreedt.

Het stimuleren van innovatie, om Nederland op lange termijn van een gezonde economie te verzekeren, is wel een primaire taak van de overheid. We leven in een tijdperk van internationale consolidatie, waarin het steeds lastiger wordt het op te nemen tegen de internationale (tech-)reuzen en niet afhankelijk te zijn van de grillen van enkele buitenlandse leveranciers.

In bredere zin geloof ik in solidariteit. Als overheid ben je ook verantwoordelijk voor het geheel. Waar je als ondernemer een team kunt samenstellen en ontwikkelen, moet een overheid zorgen voor een land, als een familie, dat zo sterk is als de zwakste schakel.

Hoe reguleert de overheid de financiële markt en met welk doel?

De overheid maakt het onderscheid tussen vrije marktwerking en overheidsvoorzieningen niet goed door haar verantwoordelijkheid voor toezicht en klantgegevens (Know Your Customer) te verschuiven naar de banken. Alsof je telecomproviders verplicht zou stellen alle gesprekken af te luisteren. Dan nemen de kosten per beheerde klant alleen maar toe en de ruimte om die diensten te leveren alleen maar af. Het domein van zakelijke leningen is nog ongereguleerd en reguleren zou in deze fase ook desastreus zijn voor de sector. Het kost jonge partijen tijd om de benodigde kennis, infrastructuur en funding op te bouwen en tot die tijd zou de leningnemer aan hun ontwikkelkosten mee betalen. De risico's op misstanden zijn bovendien beperkt door de overvloed aan aanbieders en de transparantie van het internet. Reguleren van de B2B-financieringsmarkt zou volgens mij de enorme innovatie van de sector in de weg zitten.

Wel is er sprake van marktverstoring door zwaar gesubsidieerde en gepromote initiatieven. Zo kun je je afvragen of het logisch is dat een initiatief bestaansrecht moet hebben als dat structureel haar verlies laat compenseren door subsidies, ofwel belastinggeld. Zeker als zo'n initiatief ook nog eens actief tijdens persconferenties wordt voorgedragen als dé oplossing en geregeld door het koningshuis onder de aandacht wordt gebracht.

Als je als overheid een rol wilt spelen in het bevorderen van de ontwikkelsnelheid en innovatie van de sector, zorg dan voor gelijke condities ten opzichte van de banken. Dat kan bijvoorbeeld met een kapitaalfonds waarin de inkoopkosten van geld gelijk worden getrokken. Momenteel moeten alternatieve kredietverstrekkers zelf hun fondskapitaal uit de markt halen en daarvoor betalen ze al snel tussen de vijf en zeven procent rente. Terwijl traditionele banken dit geld al tegen één procent negatieve rente aantrekken. Door die verschillen in kosten te verkleinen, creëer je als overheid een gezonder concurrentieveld en scherper aanbod voor eindgebruikers zonder een partij te benadelen.

BANK

EEN TWEEDE
'GEMISTE KANS'
WAS DAT DE
OVERHEID
TERUGVIEL
OP DE
TRADITIONELE
GROOTBANKEN.
TERWIJL DIE HET
MKB VOOR DE
CORONACRISIS
AL NIET MEER
BEDIENDEN.

Crowdfunding op weg naar herstel kan wel

Wie als mkb-ondernemer financiering nodig heeft om zijn heropening voor te bereiden, krijgt weinig gedaan bij de traditionele bank. Alternatieve financiering is mogelijk, maar ondernemers weten daar nog vaak slecht de weg te vinden, is de ervaring van de nieuwe financieringsplatforms October en Prognosefinancier.

Begin dit jaar bleek nog dat driekwart van alle kredietaanvragen wordt afgewezen. Slechts vier op de tien ondernemers is bekend met staatsgarantie, zo blijkt uit onderzoek van het Europese mkb-financieringsplatform October. Een gemiste kans, want van de entrepreneurs die wél de weg naar staatsleningen weten te vinden, doet bijna 70 procent een aanvraag. Dat is trouwens geen garantie voor succes, want slechts 15,5 procent van het verstrekte bankkrediet sinds het uitbreken van de coronacrisis is geleend met garantie.

Alternatieve financiers bundelen krachten

Aangezien staatsgarantie niet vanzelf lijkt te gaan vliegen, werpen meerdere partijen zich op om dit proces in een stroomversnelling te brengen. Zo lanceerden Financieringsgilde, Geldvoorelkaar.nl en Oneplanetcrowd in april de mkb-regeling Prognosefinancier. „Aangezien banken risico's uit de weg gaan, zijn wij deze samenwerking gestart”, vertelt commercieel directeur Maarten de Jong van Oneplanetcrowd (foto).

Alternatieve financiers waren al welkom bij de Borgstelling MKB-kredieten (BMKB) sinds de kredietcrisis van een decennium geleden, maar wel met de beperkende eis dat de investering afkomstig moest zijn van de balans van de financier zelf. Dat is bij crowdfunding niet het geval, want de funder faciliteert slechts. Dat is volgens De Jong nu anders georganiseerd: „We hebben zelf een fonds van 15 miljoen euro, waar de 'crowd' parallel aan investeert. Dat gebeurt op basis van een 60/40-verdeling, maar dat is voor de staat voldoende om te zeggen: het gehele bedrag krijgt een borgstelling, uiteraard wel nog steeds voor twee derde van het totaalbedrag. Het resultaat is dat crowdfundingplatforms hierdoor van dezelfde regeling gebruik kunnen maken als banken.”

Ook October probeert het mkb te helpen met aanspraak maken op staatsgarantieleningen. Daarvoor biedt het platform het zogenoemde Corona-Snelkrediet aan, een product waarmee ondernemingen binnen een etmaal weten of een BMKB-C-lening tot 200.000 euro kan worden verstrekt.

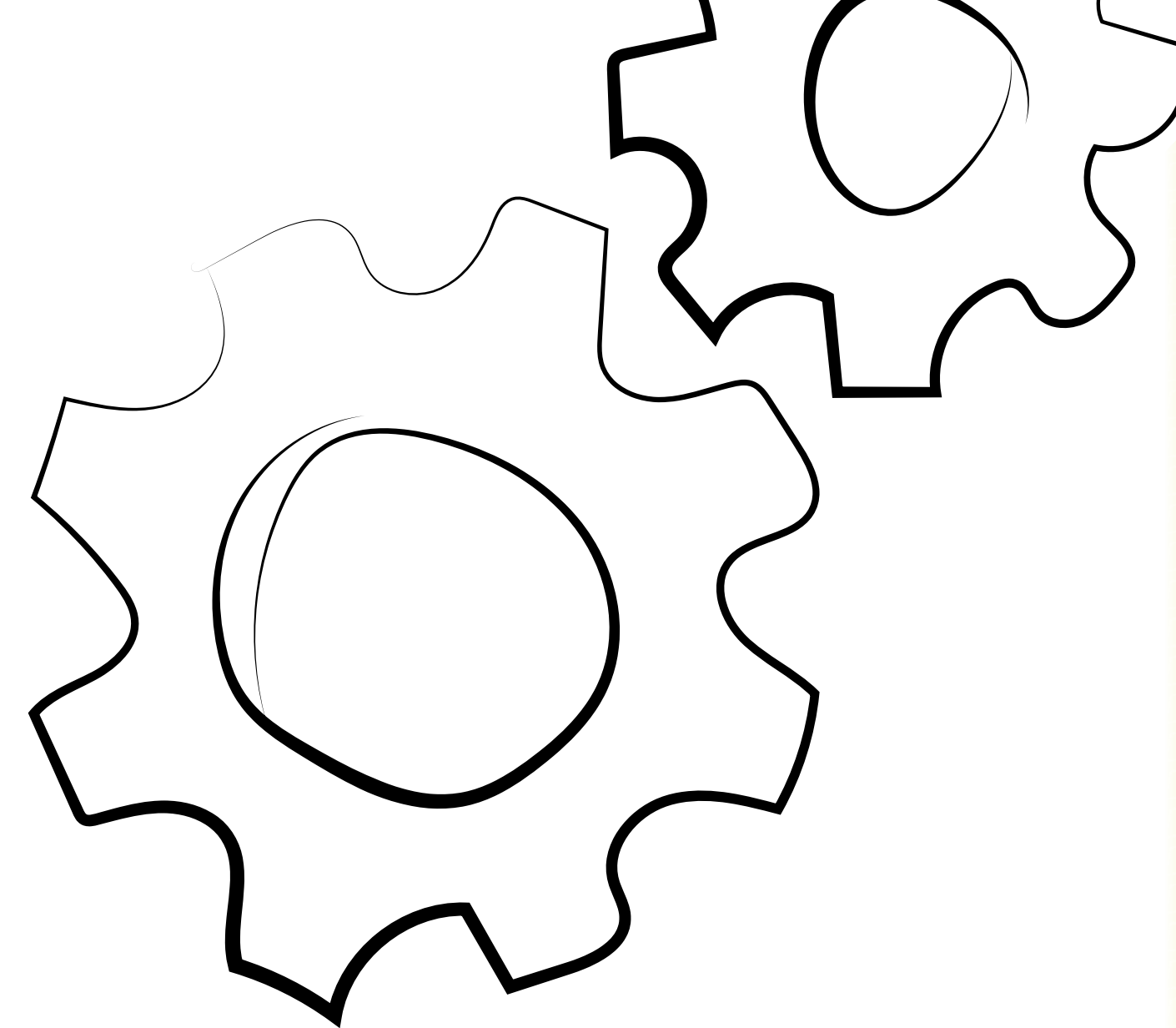
GEHELE INTERVIEW LEZEN: [DEONDERNEMER.NL/OIC/PROGNOSEFINANCIEREN](https://deondernemer.nl/oic/prognosefinancier)

De rol van de banken

De banken communiceerden al snel tijdens de crisis heel stevig dat ze ditmaal niet onderdeel zijn van het probleem maar van de oplossing. Dat bleek complex (hoofdstuk 2) en ik dacht dat garanties door de overheid groter effect zouden hebben, onder meer op de rente die noodzakelijkerwijs wordt gerekend. Immers: de risico's zijn lager. Hoe beoordeel jij dit samenspel met de overheid en bedrijven?

Een tweede 'gemiste kans' in de aanpak van corona was dat de overheid voor de financiering en de borgstellingsregelingen (BMKB-C) terugviel op de traditionele grootbanken, terwijl die het mkb voor de coronacrisis al niet meer bedienden. De stelling van die banken dat ze dit niet doen omdat het default risico te groot is, klopt niet. Ze vinden het simpelweg niet rendabel genoeg en aan het maatschappelijk belang hebben ze geen boodschap. Er is voldoende kapitaal aanwezig bij de banken. Punt is dat hun overhead te hoog is voor de gevraagde volumes. Daardoor zou het financieren van mkb en bijdragen aan de oplossing niet uit kunnen.

Dat nadeel heeft 'fintech' niet. De eigentijdse oplossingen winnen terrein doordat ze geen hinder ondervinden van legacy-systemen, overdadige overhead en gebrek

aan ervaring met 'tech'. Ik heb in het klein-mkb vanuit de banken geen enkele oplossing gezien anders dan uitstel van betaling voor bestaande klanten die al een lening hadden. Uitstel dat bovendien waarschijnlijk onder de bestaande dekking valt. Exemplarisch vind ik bancaire initiatieven die pretenderen als 'autonome deelneming' te opereren, maar ineens uitsluitend nog aanvragen van hun eigen moederorganisatie accepteerden. Nu de storm is gaan liggen, zijn klanten van andere banken wel weer welkom...

Bij Bridgefund adviseren we geraakte ondernemers de kortlopende financiering bij ons om te zetten in langlopende bij hun huisbankier. Minder dan één procent van de aanvragen is gehonoreerd. Daaruit blijkt dat de banken deze kans hebben aangegrepen om extra reserveringen in de boeken op te nemen. Die kunnen ze in de komende jaren laten vrijvallen als het opportuun is. Ofwel: profits are an opinion.

Waar zou initiatief moeten liggen om het systeem te transformeren en vooral in het beschikbaar maken van het kapitaal? En hoe dan?

Financiering draait steeds meer

om data-gedreven oplossingen. Voor de massa is van een ambacht steeds minder sprake. Online heeft bovendien de kantoren vervangen. Dat betekent een kans bij uitstek voor fintech-spelers om in dit domein te stappen. Hoe beter je data kunt omzetten in bruikbare informatie, hoe beter je risico's kunt managen. Vervolgens is het een kwestie van tijd wie de grootste en daarmee de beste wordt.

De EU, die onder meer crowdfunding stimuleert en de toegankelijkheid van transactiedata (PSD2) verplicht stelt, versnelt de transformatie en geeft de sector een duw in de goede richting. Voor de tradi-

tionele banken zal zeker nog een grote rol weggelegd blijven, maar meer beperkt tot langlopende en grotere financieringen, zoals de hypotheekmarkt en corporate financieringen. Op termijn zullen fintechs ook die markt onder druk gaan zetten, maar die hebben dan eerst betere toegang nodig tot de kapitaalmarkt.

Mkb als motor van de economie

Als het mkb de motor van de economie is, doen we dan genoeg om mkb-ondernemingen door de crisis te leiden? Investeren we ons zo de crisis uit of zou jij andere keuzes de voorkeur geven?

In tegenstelling tot eerdere crisissen is dit er één van korte duur, zeker als de vaccinatie vlot. Er is geen fundamenteel systeemprobleem. Het probleem van de vorige crisis was fundamenteel doordat er een enorm opgeblazen hoeveelheid 'bad credit' in omloop was. Dat lijkt nu niet het geval en als de markt weer opengaat, zal de economie zich snel herstellen. De vraag of we genoeg doen, is vooral de vraag wanneer de overheid haar gelden gaat terugvorderen. Dan vallen de ondernemingen die voorheen al weinig levensvatbaar waren alsnog om, wat een ketting-reactie tot gevolg kan hebben.

Voor wat betreft de waarde van bedrijven, zoals van Sytske Oosterhof en Ed Luthart, geldt denk ik dat ze straks weer waard worden wat ze voor de crisis waard waren. Hun afweging welke waarde in de onderneming zit, moet naar mijn mening daarom losgekoppeld worden van 'freak of nature' corona.

MONA KEIJZER • 'GLOBALISERING EN DIGITALISERING VERANDEREN ONZE SAMENLEVING RIGOUREUS. DIT VRAAGT OM EEN ACTIEVE ROL VAN DE OVERHEID.'

Aan de onderhandelingstafel bij Mona Keijzer delen overheid, ondernemers én banken hun belangen. Omdat we volgens de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat 'niet uit deze economische crisis komen als we de markt het werk laten doen'. Bovendien verandert, onder de crisis, de samenleving door digitalisering en globalisering rigoreus en zijn investeren en innoveren nodig. Aan de overheid om mogelijkheden daartoe te bieden; aan banken en ondernemers om actief hun rol te pakken.

Veranderende rol overheid

Laten we de markt haar werk doen, of moet de overheid ondernemers een handje helpen? De rol van de overheid lijkt te veranderen, mede versneld door corona. Wat is de optimale rol voor de overheid?

Ik geloof in de kracht van onze ondernemers. Zij zorgen voor groei, banen en daarmee onze welvaart. De overheid is er om te zorgen dat die ondernemers kunnen doen waar ze goed in zijn. Vergeet niet: onze Nederlandse ondernemers zijn weerbaar en inventief. De klap van de coronacrisis is in Nederland – ondanks de barre tijden en zware maatregelen – minder groot dan in andere landen. Maar we moeten ons ook realiseren: onze banen en inkomsten zijn geen vanzelfsprekendheid. Onze wereld is continu aan verandering onderhevig. De coronacrisis laat ons dit zien. Globalisering en digitalisering veranderen onze samenleving en economie rigoreus. Dit vraagt om een actieve rol van de overheid.

Schuiven we in de klassieke tegenstelling tussen Adam Smith en John Maynard Keynes op richting Keynes?

We komen niet uit deze economische crisis als we de

markt het werk laten doen en simpelweg wachten op betere tijden. We moeten ons gezamenlijk uit deze crisis investeren en innoveren: ondernemers én overheid samen. De sturende en sterk nationaal gerichte overheid – de andere kant van de geschetste tegenstelling – sluit ook niet aan op deze tijd, waarin de concurrentie mondiaal is. Het gaat mij om het evenwicht in de economie. Ik ben niet voor meer overheidsingrijpen als doel op zich, wel voor een actievere houding van de overheid die ervoor zorgt dat elke ondernemer te maken heeft met een gelijk speelveld, consumenten waar voor hun geld krijgen – offline en online – en waar onze nationale (veiligheids)belangen zoals telecominfrastructuur beschermd zijn.

Wat merken bedrijven en ondernemers van die actievere overheid?

De insteek is niet om de economie over te nemen, wel om waar nodig bij te sturen. Denk bijvoorbeeld aan goed functionerend internet, dataverkeer en telefonie. Dit is van groot economisch belang voor ons land. Toch bleken onze vitale telecom, data, ICT- en internetbedrijven niet voldoende te zijn beveiligd tegen overnames.

Mona Keijzer,
staatssecretaris Economische
Zaken en Klimaat

Een wet die ik heb ingediend en die sinds 1 oktober 2020 in werking is, is de Wet Ongewenste Zeggen-schap Telecominfrastructuur (WOZT). Overnames van bedrijven die onder de criteria van deze nieuwe wet vallen, moeten worden gemeld. Zo kunnen overnames die de nationale veiligheid of openbare orde bedreigen, worden verboden of teruggedraaid.

MONA KEIJZER

GLOBALISERING EN DIGITALISERING VERANDEREN ONZE SAMENLEVING EN ECONOMIE RIGOUREUS

Bijsturen moet ook om te zorgen dat iedereen mee kan blijven doen. Zo maakt de coronacrisis het voor het mkb belangrijker dan ooit om processen en de verkoop van producten en diensten te digitaliseren. Het is belangrijk dat ook de kleine ondernemer de vruchten kan plukken die digitalisering biedt. De afgelopen jaren heb ik vanuit het mkb-actieplan, door middel van digitale werkplekken en verschillende subsidieregelingen, mkb-ondernemers kunnen stimuleren bij het ondergaan van deze transitie.

De rol van de banken

De banken communiceerden al snel tijdens de crisis dat ze niet onderdeel zijn van het probleem maar van de oplossing. Dat bleek moeilijk, ook zij zullen zichzelf overeind moeten houden. Hoe beoordeel je dit samenspel tussen de overheid en bedrijven?

De coronacrisis brengt veel onzekerheden met zich mee. Dit maakt het moeilijk voor ondernemers goed vooruit te kijken, ook voor hun financieringsbehoefte. Vooralsnog hebben veel ondernemers zich staande weten te houden, veelal met behulp van de steunmaatregelen. We hebben veel gedaan om de kredietverlening aan het mkb op peil te houden met verschillende garantie-

instrumenten zoals onder andere de Borgstelling MKB-kredieten (BMKB) en de Klein Krediet Corona (KKC) en bovendien met belastinguitstel en directe steun zoals de NOW en TVL.

Wat is de belangrijkste bijdrage aan een oplossing van de traditionele grootbanken?

Banken hebben een belangrijke rol gespeeld bij het op peil houden van de liquiditeit van ondernemingen door het verlenen van betaalpauses voor aflossingen van krediet. Met garantie-instrumenten zoals de BMKB en de KKC staat de overheid voor een deel garant voor bedrijven die een banklening willen afsluiten. Sommige van deze garantie-instrumenten worden goed benut, bij andere blijft het achter. Ik roep banken en ondernemers dan ook op: maak optimaal gebruik van de mogelijkheden die de overheid biedt.

Welke rol zouden banken moeten spelen?

Door deze economische crisis, vooral in de sectoren die de deuren hebben moeten sluiten, hebben veel bedrijven het moeilijk of gaan het moeilijk krijgen. Dat laat zien dat de urgentie voor liquiditeitssteun hoog is. De banken hebben aangegeven deel van de oplossing te willen zijn. Hiervoor is het van belang dat zij ondernemers blijvend ondersteunen en per geval bekijken waar zij een

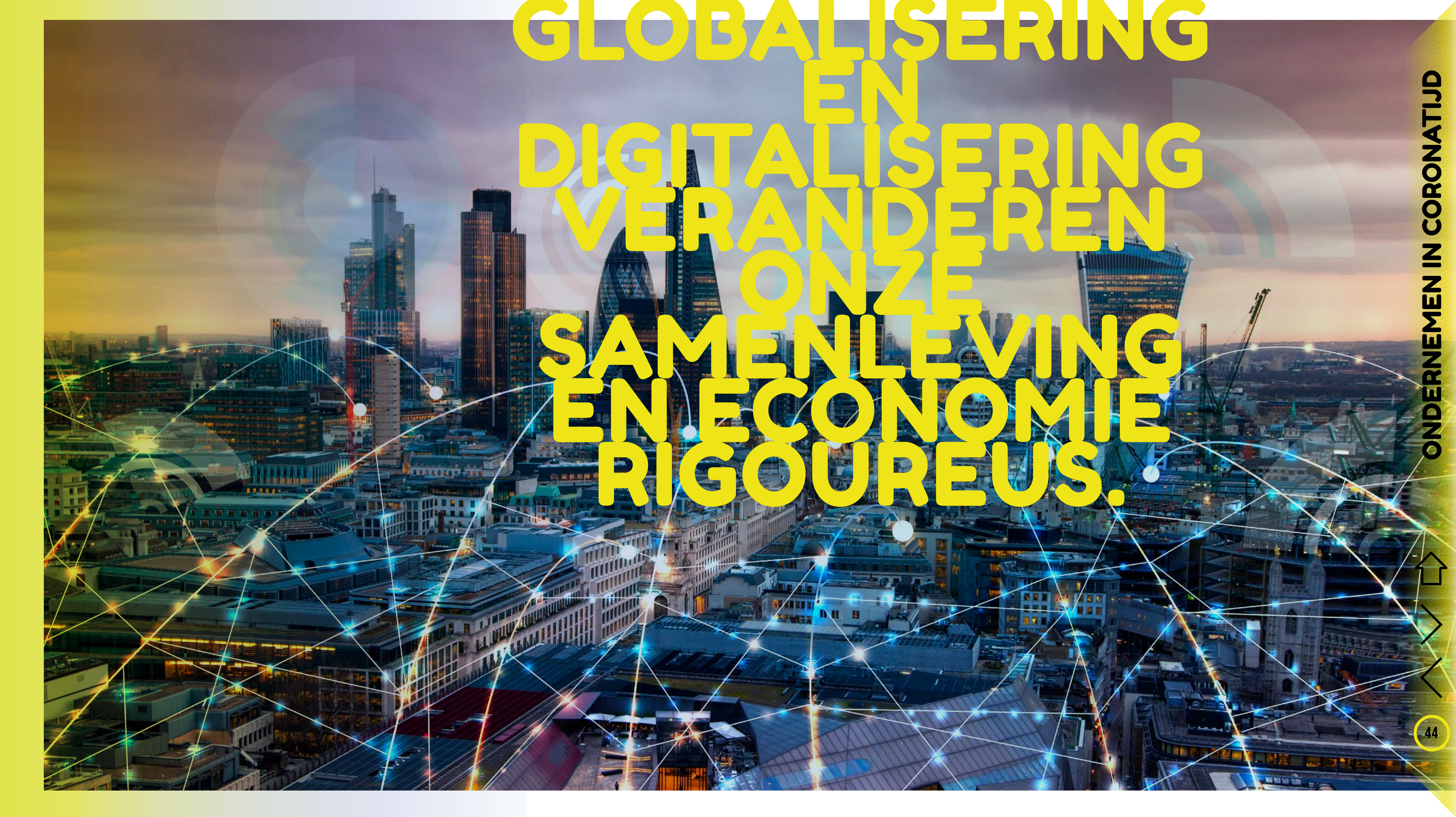
bijdrage kunnen leveren om ondernemingen overeind te houden. Tegelijkertijd is een rol van de banken ervoor te zorgen dat ondernemers zich niet alleen maar met schulden opzadelen.

Nu, hopelijk, het einde van de coronacrisis in zicht is, kijken we hoe bedrijven die in de kern gezond zijn straks verder kunnen. Hoe hun buffers en liquiditeit kunnen worden versterkt door de markt. Daar wordt al hard aan gewerkt. Zo zijn banken samen met MKB-Nederland aan het bekijken hoe zij bedrijven beter kunnen helpen om de weg naar hulp bij financiering te vinden. Recent hebben banken ook aangekondigd in overleg te gaan met private financiers over de oprichting van een herstelfonds. Dit zijn goede initiatieven. Banken moeten doorlopend naar de invulling van hun rol bij het ondersteunen van ondernemers en hun maatschappelijke verantwoordelijkheid blijven kijken.

Mkb als motor van de economie

Als het mkb de motor van de economie is, doen we dan genoeg om mkb-ondernemingen door de crisis te leiden?

Het vaccineren zorgt voor perspectief en hopelijk is de finish eindelijk in zicht. Met de steunpakketten helpen we zoveel mogelijk bedrijven door deze fase heen.

An aerial view of a city skyline at dusk, featuring prominent skyscrapers like the Shard in London. A complex digital network of glowing blue and yellow lines and nodes is overlaid on the city, symbolizing global connectivity and digitalization. The text is centered in large, bold, yellow capital letters.

GLOBALISERING EN DIGITALISERING VERANDEREN ONZE SAMENLEVING EN ECONOMIE RIGOUREUS.

Gerard van den Broek: ‘Overheid, de tijd van zachte maatregelen is voorbij’

De coronacrisis wordt duur betaald. Natuurlijk, maar waarom vooral door ondernemers die voor behoud van banen kunnen zorgen, het beste middel tegen een recessie? Gerard van den Broek, directeur van De Ondernemer, riep in mei 2020 al op tot krachtiger overheidsingrijpen.

De kernvraag is hoe de overheid beter zorg kan dragen voor het ondernemersklimaat, wat toch vooral haar verantwoordelijkheid is. Te veel ondernemers zijn nu aan het spartelen en de volgende golven bouwen zich al op. We draaien om de hete brei heen.

Duidelijkheid en volledige compensatie, dat is nodig is om te voorkomen dat we in de volgende golven ten onder gaan. Na golf twee, nog veel meer gebrek aan liquiditeit door de uitbetaling van vakantiegeld, volgt golf drie: het stuwmeer aan vakantiedagen bij medewerkers die ingevuld moeten worden door flexwerkers op het moment dat de business weer aantrekt. Dan moeten een keer alle uitgestelde betalingen worden voldaan, golf vier, en zal een begrotingstekort zijn ontstaan dat via de belastingen zal moeten worden weggewerkt, golf vijf. Dan laat je ondernemers niet watertrappelen of spartelen op luchtbedjes, dan bouw je golfbrekers.

Hoe? Definieer sectoren waar het risico op besmettingen hoog is, waarvan je liever niet wilt dat ze open gaan, gedeeltelijk of helemaal. Bereken hoeveel mensen daar werken en ga ervan uit dat die straks allemaal werkloos worden. Weegt dat aantal faillissementen en langdurig werklozen op tegen het tijdelijk volledig compenseren van omzeterderving in die specifieke sectoren? Dát is een interessante rekensom.

Hernieuwde Hollands glorie

Helaas zullen veel ondernemers het hoofd niet boven water houden en anderen overwegen te stoppen. Dat voorkomen we niet met de huidige tijdelijke maatregelen. Voor hernieuwde Hollands glorie - ondernemerschap als fundament voor onze welvaart - hebben we echte golfbrekers nodig. Geen luchtbedjes!

DE HELE COLUMN LEZEN: [DEONDERNEMER.NL/GERARDVANDENBROEK](https://deondernemer.nl/gerardvandenbroek)

De coronacrisis treft veel ondernemers keihard. Buffers zijn geslonken en reserves zijn opgebruikt.

Het steun- en herstelpakket is een aantal keren fors uitgebreid. Daarbij is de steun verhoogd en zijn de groepen die in aanmerking komen voor de steunmaatregelen verder uitgebreid. Het subsidiepercentage van de Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL) is voor het eerste kwartaal van 2021 tot 85 procent verhoogd. Vanaf het tweede kwartaal wordt dat 100 procent. Daarnaast hebben we de drempel van vaste lasten verlaagd en het minimale subsidiebedrag verhoogd zodat ook kleine ondernemers gebruik kunnen maken van de regeling. Het maximale subsidiebedrag is ook verhoogd. Dat is nu 550.000 euro per kwartaal voor mkb-bedrijven. Daarnaast kunnen ondernemers in de detailhandel een extra opslag van maximaal 300.000 euro ontvangen.

Ook is hard gewerkt aan een aparte startersregeling voor startende ondernemers die beperkt of niet in aanmerking komen voor TVL.

Investeren we ons zo de crisis uit of liggen er aan de onderhandelings-tafel bij de staatssecretaris meer en betere maatregelen?

Met dit steun- en herstelpakket helpen we bedrijven en werknemers zo goed mogelijk door de crisis heen. In mei komt het kabinet met een plan hoe de steun er in het derde kwartaal uit zal zien. Het kabinet heeft eerder een steunmaatregel gericht op R&D voor Nederlandse bedrijven in de automotive, luchtvaart en maritieme sectoren aangekondigd. De subsidie is bedoeld voor R&D-projecten die op korte termijn kunnen starten en een looptijd hebben van maximaal vier jaar. Daarnaast neemt het kabinet ook nieuwe maatregelen gericht op het stimuleren van investeringen en uiteindelijk economische groei. Publieke investeringen in onder meer infrastructuur ter waarde van twee miljard euro worden naar voren gehaald. Het kabinet investeert daarnaast in een nationale scale-up faciliteit en stelt 150 miljoen euro beschikbaar om het fondsvermogen van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) aan te vullen.

„Lachend op de foto? Ik heb net twee ton verloren.” Gijs Werschull kan er grappen over maken, soms. Op de vraag of de eerste van zijn drie restaurants door corona niet alle bestaansrecht heeft verloren, bijt hij op zijn lip, verholgen en gekwetst. Al in februari 2020 had voorzienende Werschull vier corona-scenario's uitgetekend en de maanden erna heeft zijn volledige vaste personeel honderden uren werk verzet om afgelopen zomer te gaan knallen. GYS had zichzelf opnieuw uitgevonden.

‘Mijn hele economische vrijheid was weg en dat kan kennelijk weer gebeuren’

Gijs opende GYS 10 oktober 2014. Tijdens de verbouwing, want ‘het geld was op’. Het concept klopte en de tent zat iedere dag serieus vol. „Binnen drie maanden waren alle schulden weg.”

Werschull, een volkomen Hollandse kleinzoon van een Pruisische opa, wilde laten zien hoe het ook duurzaam kan. „Duurzaam en commercieel bijten elkaar niet. 100 procent biologisch tegen een billijke prijs, met personeel dat ook een fijne tijd heeft.” Zo begon hij aan de Amsterdamsestraatweg (ASW) een tweede GYS en een derde in Rotterdam, die inmiddels is verkocht. In 2015, tijdens de vluchtelingencrisis, begon hij SYR, dat inmiddels 60 mensen met een vluchtelingenachtergrond werk en netwerk op de Nederlandse arbeidsmarkt heeft geboden. Honderden vaste klanten herkennen zich in het concept. De ‘winkels’ ademen een iets mooiere wereld. Het contrast met corona kon niet groter zijn. Het verklaart wellicht ook het enthousiasme waarmee zijn mensen aan de slag gingen toen de eerste schok van 15 maart voorbij was. „Hoewel ik het had zien aankomen, gelet op de toestand in Italië en politici hier die in paniek om hervervorming straks neigen naar extreem ingrijpen. Toch, het worst case van onze vier scenario's... Ik was flabbergasted, beduusd, boos en verdrietig. Zo heftig! De overheid zette opeens alles stop. Mijn hele economische vrijheid was weg en dat kan kennelijk weer gebeuren.”

Solvabiliteit was 43 procent

‘Twee ton verlies’ was een grapje, maar niet ver bezijden de waarheid. „We draaien met GYS anderhalf miljoen omzet en hadden een solvabiliteit van 43 procent. SYR is de eerste drie jaar door het bestuur geëxploiteerd zonder enige

subsidie. Per 1 april heb ik het overgenomen, waarvoor ik 140.000 euro moest lenen. Sindsdien is de omzet nagenoeg nul en recht op NOW heb ik niet, want ik kon met de overnemende B.V. geen omzet over 2019 aantonen.”

In de week voor 1 juni kwam scenario vier op tafel en werden de taken verdeeld. Een waslijst aan ideeën werd naar voren gehaald en bovenop het verlies investeerde Werschull nog eens 20.000 euro, los van de honderden arbeidsuren die zijn mensen staken in schuren, lakken, verven en schoonmaken. „We hebben de bezorgservice verbeterd en die groeide met 600 procent; ik hoop op een blijvend effect. Verbeteren betekent een ander spelletje, want de klant heeft andere behoeftes. We hebben er een cadeautje van gemaakt. Letterlijk met een mooiere verpakking, een persoonlijk briefje, ander voedsel in grotere porties en heel goede service. Desnoods fietsen we zelf langs als er iets beter kan.

Contact met klanten

Het besef dat de GYS aan de Voorstraat niet meer de melkkoe zou zijn, daalde snel in. „Daar is feitelijk geen terras en aan de ASW conform de regels straks toch nog veertig couverts. Met binnen twintig moet die locatie aan het Bethlehempark zijn kindje redden. Daar willen we het gezelligste terras van Utrecht van maken.” Ook de inkoop werd extra goed geanalyseerd, net als de routing in de keuken. Er komt een app met een QR-code op tafel in plaats van een menukaart - scheelt op jaarbasis 3.000 euro - en de website is uitgebreid met een webshop. „Mensen kunnen vanaf tweede pinksterdag aan tafel met de app het menu bekijken, bestellen en betalen. „Het betekent ook dat het contact met klanten beperkt wordt tot het bezorgen van het eten en de drankjes. Daar gaan we veel meer tijd voor nemen. Echt doorvragen wat mensen willen en vinden. Uitleggen waar GYS voor staat. Tot corona vergaten we wel eens dat het niet vanzelfsprekend is dat mensen dat weten.”

BELUISTER DE PODCAST OVER DE HEROPENING VAN GYS: [DEONDERNEMER.NL/OIC/GYS](https://deondernemer.nl/oic/gys)

Niet alleen de pandemie vraagt om krachtadig en voortvarend optreden door de overheid. Groei na de crisis is een voorwaarde om de veranderende complexiteit van de samenleving richting te geven. Nu eerst een herstelplan, stelt Hans Biesheuvel namens ruim 100.000 ondernemers. „Stel dat jij op de IC ligt, dan moet je ook eerst aansterken voor je een marathon gaan lopen.”

Veranderende rol overheid

De rol van de overheid lijkt te veranderen, versneld door corona. Schuiven we in de klassieke tegenstelling tussen vrije markt (Adam Smith) en overheidsingrijpen om de vraag te stimuleren (John Maynard Keynes) op richting Keynes? Heb jij in dat geval een idee waar dat door wordt veroorzaakt? Welke rol vind jij dat de overheid optimaal speelt?

De overheid is gewend generieke maatregelen te treffen, terwijl nu een fasegerichte aanpak nodig is van een sterkere overheid die snel handelt. Dat is nodig voor herstel vanuit de coronacrisis en dat herstel is weer een randvoorwaarde voor grotere, structurele uitdagingen zoals de energietransitie, de digitalisering, de transformatie tot een wendbaardere economie en een leven lang leren. Maar neem het rapport van

de commissie Borstlap. Daar is nog nul invulling aan gegeven. Neem de motie van Thierry Aartsen om starters te steunen. Die is aangenomen in januari maar wordt pas uitgevoerd vanaf mei. Ook zijn er te veel schrijnende gevallen die buiten boot vallen – de generieke maatregelen. De snelheid in de uitvoering, wat de kracht van de steunpakketten was, lijkt er helemaal uit.

Ofwel: ja, de rol van de overheid verandert. Dat was inderdaad voor de crisis al zo. Ook de VVD ziet dat een sterkere overheid keihard nodig is om de complexiteit van de veranderende samenleving het hoofd te bieden, om daar richting aan te geven. De zorgkosten stijgen, de energiekosten stijgen en omdat het geld verdiend wordt in de bedrijven zul je daarin heel erg moeten inves-

Hans Biesheuvel,
voorzitter ONL

teren. Tussen steun in liquiditeit en groei moet je ondernemers wel eerst een kans moet geven op herstel in solvabiliteit. Stel dat jij op de intensive care ligt, dan moet je ook eerst aansterken voor je een marathon gaan lopen.

De rol van de banken

De banken communiceerden al snel tijdens de crisis heel stevig dat ze niet onderdeel zijn van het probleem maar van de oplossing. Dat bleek complex en ik dacht dat garanties door de overheid groter effect zouden hebben, onder meer op de rente die noodzakelijkerwijs wordt gerekend aan bedrijven. Immers de risico's zijn lager. Hoe beoordeel jij dit samenspel met de overheid en bedrijven?

Helemaal mee eens: die opmerkingen van de topmannen waren pure marketing. De drie traditionele grootbanken

HANS BIESHEUVEL

IN EEN HERSTELPLAN WILLEN WE ONDER MEER EEN WIN-WIN-REGELING, VOORHEEN BEKEND ALS DE TANTE AGAATH

die nog over zijn, begrijpen de ondernemers niet meer en ze zijn al helemaal niet ‘deel van de oplossing’. Ze voelen weinig concurrentie en praten alleen maar over kosten en regels, terwijl er nagenoeg geen risico is. Er komt niemand van vlees en bloed aan te pas; het draait om algoritmes.

De overheid wil de ING, Rabo en ABN niet tegen zich in het harnas jagen en ziet weinig mogelijkheden met vergunningen de concurrentie en marktwerking tussen banken in het mkb-segment te vergroten. Daarom pleit onder meer ONL voor een mkb-bank.

Het is een taak van de overheid banken mee te nemen; te dwingen deel van de oplossing te worden. Maar ze denken niet mee aan een oplossing, laat staan groei. Ze zijn überhaupt niet aanwezig. Ze zeggen ook gewoon dat ze niet open staan voor nieuwe klanten. Heb je geen bestaande relatie, dan ben je niet welkom. Volgens de traditionele normen kunnen ze geen financiering verstrekken, maar ze weten dat de overheid met steun komt en dat is een uitnodiging – zoals minister Hoekstra zegt – om wél te gaan financieren.

Dit pakket is zo groot dat banken toch niet kunnen achterblijven? Naast de financiering volgens de traditionele normen moeten we veel breder kijken, naar alternatieve financiering, ook non-bancaire. Zoals de overheid steeds meer naar bijvoorbeeld Qredits neigt. Dat is steeds meer de toegangspoort tot het mkb, die wel aandacht schenkt en maatwerk levert. Daarom krijgt Qredits van het ministerie 70 miljoen ter beschikking voor overbruggingskredieten tegen 1,75 procent rente.

Mkb als motor van de economie

Als het mkb de motor van de economie is, doen we dan genoeg om mkb-ondernemingen door de crisis te leiden? Investeren we ons zo de crisis uit of zou jij op basis van decennia ervaring andere keuzes de voorkeur geven? Heb je tips voor ondernemers zoals Ed Luthart en Sytske Oosterhof (Hoofdstuk 1 en 3) die worstelen met de vraag of ze niet beter kunnen stoppen en zich afvragen wat de waarde van hun bedrijf nog is (Hoofdstuk 4).

Toen ik vorig jaar namens ruim 100.000 leden van ONL bij Rutte in het Torentje zat, bespraken we de twee hoofdthema's van ons manifest: overleven en vernieuwen. Hij zou alles op alles zetten om bedrijven te laten overleven, met minstens een jaar TOZO, TVL, NOW en belastinguitstel. Ik pleitte ervoor bedrijven ook

instrumenten te geven om te vernieuwen, om juist ook in deze crisis de complexe uitdagingen van deze tijd het hoofd te bieden. Regeren is vooruitzien. Nu, bijna een jaar verder, wordt de volgende fase in de media opgepikt als ‘herstelplan’. Daar heeft het kabinet nog weinig aan gedaan. Omdat je verder moet kijken dan steun in liquiditeit, nu al, is er een solvabiliteitsfonds nodig, ofwel ondersteuning in de schuldenproblematiek. Met het Nationaal Groeifonds en InvestNL zijn twee loketten beschikbaar, maar voor het mkb zijn die niet toegankelijk. Voor mkb'ers die willen vernieuwen, is niets beschikbaar. Hoe kun je dan bedrijven laten accelereren als de crisis voorbij is? Met bredere financieringsmogelijkheden. Geld, de olie van de economie, is er genoeg. Honderden miljarden in pensioenfondsen, recordbedragen gespaard door particulieren en steeds meer crowdfunding.

De vraag is hoe je – de overheid – die olie de motor in krijgt. In een herstelplan willen we onder meer een Win-Win-regeling, voorheen bekend als de Tante Agaath, en meer mogelijkheden in plaats van zekerheden in het stapelen van financiering. Voor ondernemers die met iets lagere schulden zouden kunnen overleven of in ieder geval een faillissement voorkomen, is de Wet Homologatie Onderhands Akkoord (WHOA) opgetuigd.

Weg uit de crisis: Belastingdienst ook voor steun, herstel en groei

Staatssecretaris Hans Vijlbrief, Kamerlid Steven van Weyenberg en ONL-voorzitter Hans Biesheuvel praten in de podcast De Ondernemer Kiest over de uitvoering van de steunmaatregelen door de Belastingdienst. Welke rol kan de fiscus spelen in de fase na de pandemie?

Hoeveel makkelijker wordt ondernemen als de Belastingdienst goed zou functioneren? Het is een vraag die met enige regelmaat terugkomt in deze podcast van De Ondernemer Kiest, waarin Biesheuvel stelt 'voor minder regeldruk en meer voorspelbaarheid best iets meer belasting te willen betalen'. Ook de NOW komt aan bod. Die werd 'binnen twee weken bedacht' (Vijlbrief) en 'mensen hadden binnen een paar dagen hun geld' (Van Weyenberg). Biesheuvel: „Het kan dus wel, als we het maar simpel houden. Het is nu zo ingewikkeld, voor medewerkers niet te doen.”

Schuldenlast: Belastingdienst kan ondernemers na pandemie helpen economie te herstellen

Hoe komt 'straks' het geld dat veel consumenten 'noodgedwongen' sparen bij de ondernemer terecht? Diezelfde ondernemer die niet eens meer reserves heeft om inkopen te doen (en als je niet inkoopt, zul je weinig verkopen). Of dreigen de kleine uitgehongerde visjes te worden opgehaapt door de grote? Van Weyenberg 'ligt wakker van het risico dat leren jasjes aanbieden de horeca vijftig ruggen te lenen'. „Die ondermijning kunnen we er niet bij hebben.” Vijlbrief denkt dat maatwerk nodig zal zijn met 'wie weet wel terugbetaaltermijnen van drie jaar'. „Het kan niet zo zijn dat mensen dan direct worden achtervolgd door mijn inspecteurs, of de banken. Ik wil er best naar kijken of we met belastingen voor een kickstart kunnen zorgen.”

BELUISTER DE HELE PODCAST: DEONDERNEMER/OIC/VIJLBRIEF

Die wet maakt een 'schuldakkoord' mogelijk door tussenkomst van de rechter met wiens uitspraak niet iedere schuldeiser het eens hoeft te zijn. Opdat de ondernemer tenminste netjes kan stoppen.

Ondernemers zijn behoorlijk zwart-wit. Mensen zoals Sytske Oosterhof en Ed Luthart willen natuurlijk niet failliet willen gaan. Maar je moet wel realistisch zijn en ook doorknoken heeft grenzen. Met 'netjes' bedoel ik dat je een domino-effect voorkomt doordat je bijvoorbeeld leveranciers niet meesleurt in je val. Dat kan een heel goede reden zijn een lening te verstrekken of een schuldakkoord door de rechter te laten bevestigen (op basis van de WHOA), vindt ook de KVK. Een zachte landing met behulp van het Time-Out-Arrangement (TOA) kan ondernemers met te grote betalingsachterstanden en schulden helpen overleven en wellicht opnieuw te gaan ondernemen.

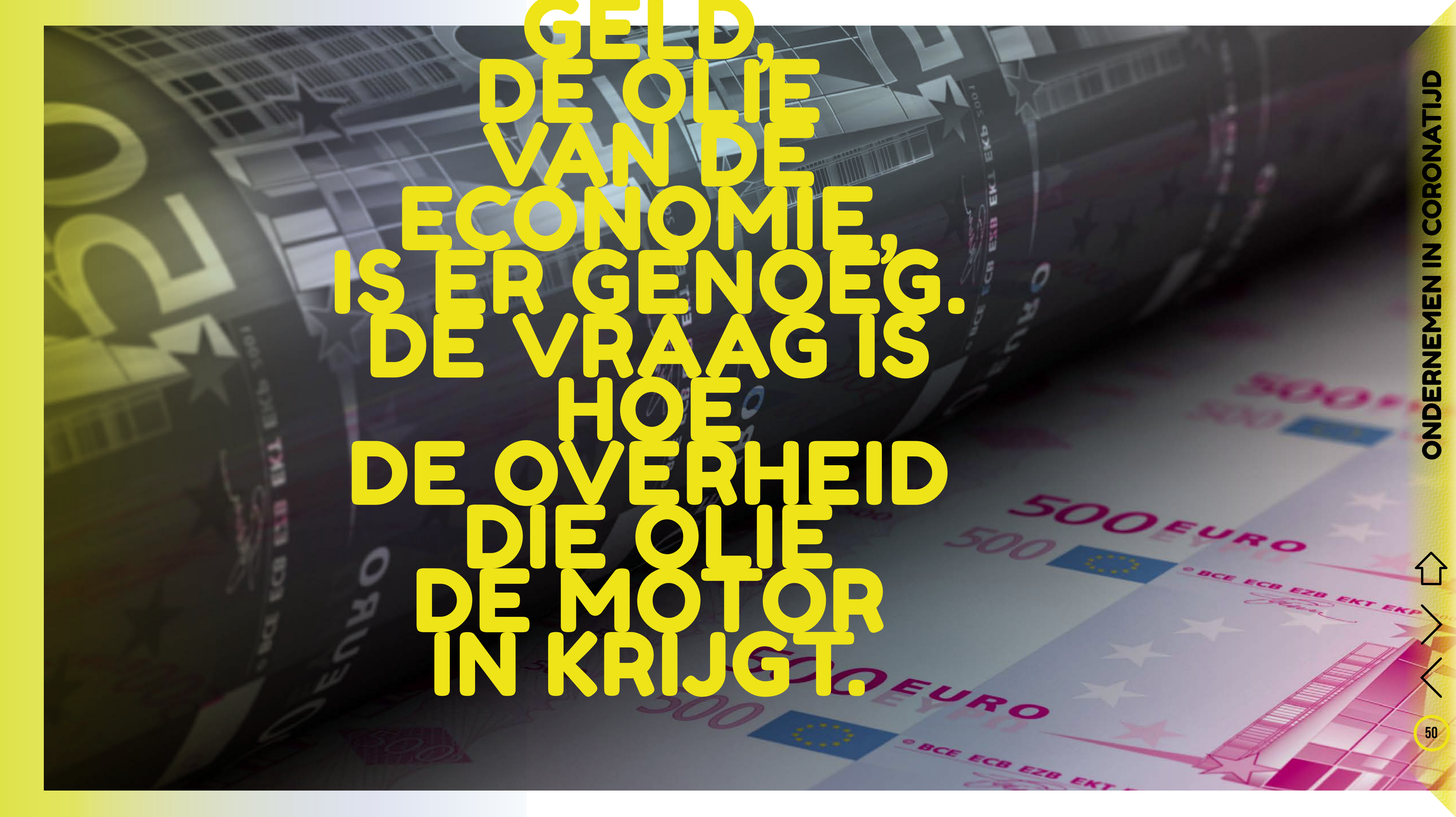
De nieuwe regering moet voor meer lucht in de economie zorgen. Door financiering beter bereikbaar te maken voor mkb-ondernemers en investeren aantrekkelijker. Daarom moet een herstelplan zekerheden minder nodig maken. Waarom moet je bij een bank 100 procent zekerheden bieden? Als ik vijf ton heb geleend en vier ton afgelost, waarom heb ik dan niet vier ton ruimte?

Laat dat mee ademen. Laat me de zekerheden die vrijkomen elders benutten. Laat me ondernemen.

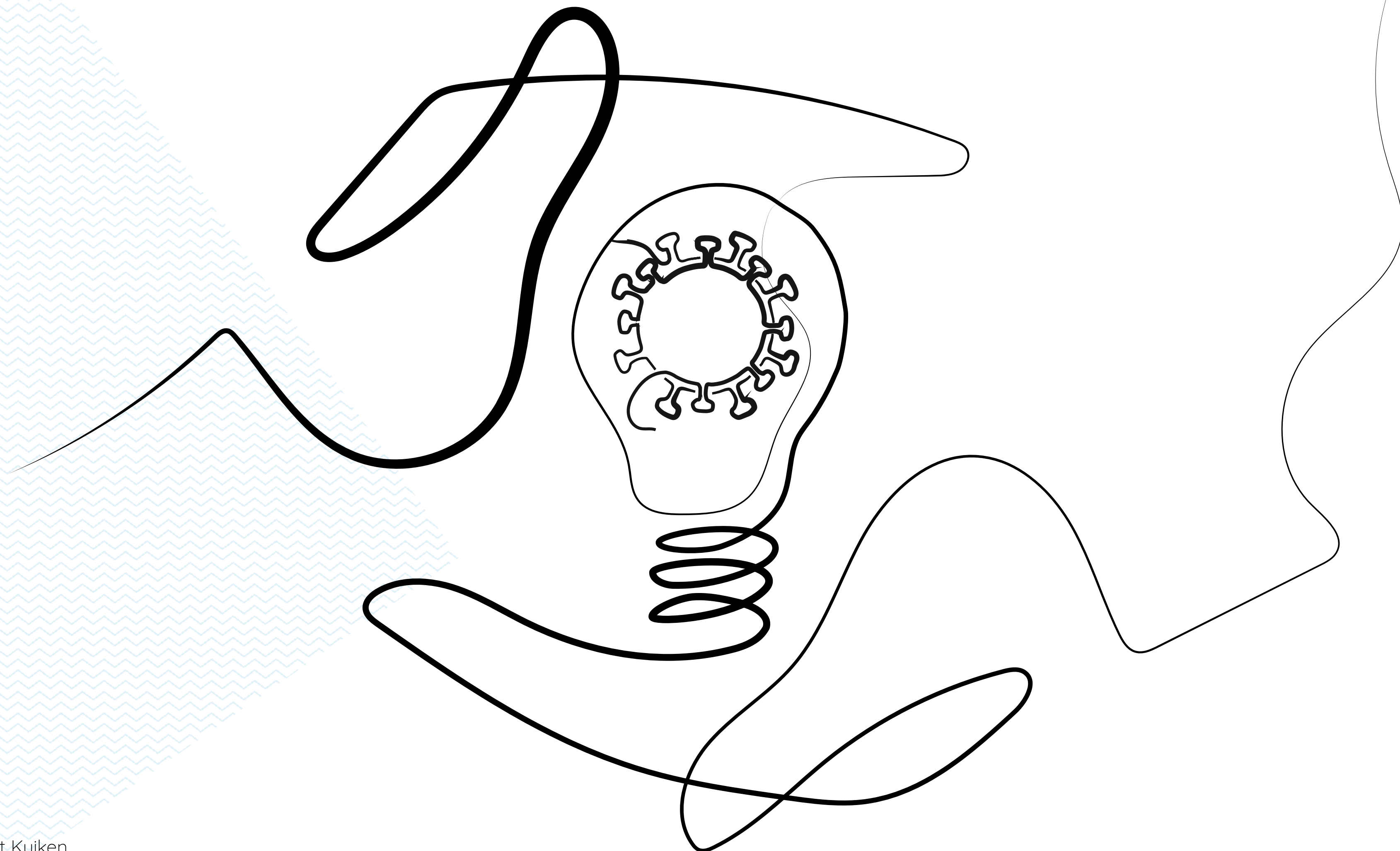
De Win-Win, zoals de Tante Agaath-regeling in België heet, is een beproefde manier om de financieringsmogelijkheden te verbreden, minder afhankelijk te maken van bedrijven en om meer gebruik te maken van risicodragend kapitaal van particulieren. Win-Win lijkt op Bridgefund en is een instrument zoals InvestNL, maar dan wél voor het mkb. De overheid kan dat stimuleren met een fiscaal instrumentarium en door particuliere financiers te accrediteren voor regelingen zoals het BMKB. Ieder land in de EU heeft nog een Tante Agaath, behalve Nederland dat de regeling wegbezuinigde.

De vraag hoe we ons de crisis uit investeren, is de vraag hoe we het enorme kapitaal in de markt bij de ondernemers krijgen die wél mogelijkheden zien om te overleven en zelfs kansen om te vernieuwen. Die vraag krijgt al een jaar te weinig prioriteit. Door de golven aan besmettingen blijft de aandacht naar steunmaatregelen gaan. Begrijpelijk maar ook een gemiste kans. De overheid moet sterker en sneller tot een herstelplan komen, omdat het geld eerst weer moet worden verdiend.

**GELD,
DE OLIE
VAN DE
ECONOMIE,
IS ER GENOEG.
DE VRAAG IS
HOE
DE OVERHEID
DIE OLIE
DE MOTOR
IN KRIJGT.**

COLOFON

Coördinatie en productie: Eldert Kuiken

Hoofdredactie: Robert van den Ham

Eindredactie: Jeroen Mirck, Eldert Kuiken

Beeld: De Ondernemer, ANP, Leonid Andronov, Shutterstock.com

Dit is een productie van De Ondernemer, onderdeel van DPG Media Nederland.
Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook overgenomen, verveelvoudigd
en/of openbaar worden gemaakt zonder toestemming van de uitgever.

www.deondernemer.nl

